

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓
วันอังคารที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น.
ณ ห้องประชุมไชนยงค์ ชูชาติ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	รองประธานกรรมการ
๒. นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	กรรมการ
๓. นางสาวธัญพร แพมมงคล	ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	กรรมการ
๔. นายปราโมทย์ ยอดแก้ว	ผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๕. นายสุรัชย์ ยุทธชนะ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและ ถ่ายทอดเทคโนโลยี	กรรมการ
๖. นางอาทิตย์ยา พงษ์พรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
๗. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	กรรมการ
๘. นายนิวัตร ดำหริดี	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	กรรมการ
๙. นางสาวสุธาทิพย์ ชุนฉาย	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	กรรมการ
๑๐. นางอดิگانต์ หัวใจแก้ว	ผู้แทนผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	กรรมการ
๑๑. นางสาวศุภานัน เจริญชนิดภัก	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่ และสารบบที่ดิน	กรรมการ
๑๒. นางสาวรุจี รอดชะ	ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
๑๓. นายประดิษฐ์ ใจรังษี	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	กรรมการ และเลขานุการ
๑๔. นายประเสริฐ กองสง	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนากการ ปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวเกตุร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. พันจ่าเอก ประเสริฐ มาลัย	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.
๒. พ.อ.ท.อภิชาติ สุทธิหาระ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๓. นางสมศรี ดำรงกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๔. นายไกรวิชญ์ รัตนพันธ์	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนากการปฏิรูปที่ดิน
๕. นายวิสุทธิ เลิศไกร	วิศวกรการเกษตรชำนาญการพิเศษ
๖. นางสาวสุนิลา รุ่งสุกิจกุล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ

๗. นางสาวกานดา ศากยะโรจน์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๘. นางสาวปัทมาภรณ์ ฤชติ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๙. นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๐. นางสาวอัญชลี แซ่ตระกูล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๑. นางสาวณัฐพิมล ฉัตรนิติกุล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๒. นายสมเจตน์ บัวดีบ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๓. นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๔. นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๕. นางสาวโชติวรรณ พัฒนจันทร์	วิศวกรการเกษตรชำนาญการ
๑๖. นางสาวธนธรรณ์ อุตถไพศาล	นิติกรชำนาญการ
๑๗. นายศุภมิตร ศรีวิเศษชัย	นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ
๑๘. นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๑๙. นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๒๐. นางสาวชนาภัทร พรรณภาพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๒๑. นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๒๒. นายธนพล ไชยลอย	วิศวกรการเกษตรปฏิบัติการ
๒๓. นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว	ข้าราชการบำนาญ
๒๔. นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๒๕. นายณกมล มนตรี	พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
๒๖. นางสาวรุ่งตะวัน มงคล	พนักงานจ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

เริ่มประชุมเวลา ๐๘.๓๐ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ไม่มี

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ฝ่ายเลขานุการนำเสนอรายงานการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ให้ที่ประชุมรับทราบ ในการประชุมครั้งดังกล่าวมีการพิจารณา รายงานความก้าวหน้าผลงานวิชาการ จำนวน ๓ เรื่อง และพิจารณาเห็นชอบข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๓ เรื่องรายละเอียด ตามรายงานการประชุมซึ่งทางฝ่ายเลขานุฯ ได้แจ้งเวียนไปยังคณะกรรมการฯ แล้วเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓ และขอสรุปสาระสำคัญของรายงานการประชุม ดังนี้

หน้าที่ ๑ - ๒ เป็นรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม และคณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

หน้าที่ ๓ ระเบียบวาระแจ้งเรื่องเพื่อทราบ เรื่องรับรองรายงานการประชุม คณะกรรมการวิชาการ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๓

หน้าที่ ๔ - ๑๐ พิจารณาเห็นชอบร่างขอบเขตการวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๗

หน้าที่ ๑๐ - ๓๑ พิจารณารายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย จำนวน ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) โครงการออกแบบวางผังที่ดินเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม : กรณีศึกษาเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภายใต้ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทย กับญี่ปุ่น สำหรับความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ

๒) โครงการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ดิน ในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างยั่งยืน

๓) การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน หน้าที่ ๓๑ - ๔๖ พิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) การศึกษาสังคมสูงวัยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และรูปแบบการทำ เกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร

๒) การจัดการความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน ส.ป.ก. โดยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาเขตปฏิรูปที่ดินตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

๓) การถอดบทเรียนสหกรณ์ยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา : สหกรณ์กองทุน สวนยางพาราในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโดมใหญ่ ตำบลพรสวรรค์ อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ฝ่ายเลขาฯ ขอแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

หน้าที่ ๙ คอลัมน์ที่ ๓ บรรทัดที่ ๒ คำว่า “บรรณานุกรม” มี อักษร ร. เกินมา ๑ ตัว หน้าที่ ๓๑ เรื่อง ๔.๒ พิจารณาเห็นชอบจาก ๒ เรื่อง เป็น ๓ เรื่อง

หน้าที่ ๓๘ แก้ไข ๑.๒.๒ เป็น ๔.๒.๒

หน้าที่ ๔๔ แก้ไขระเบียบวาระอื่น ๆ เป็นเรื่องเพื่อพิจารณาที่ ๔.๒.๒ ไม่มีเรื่องอื่น ๆ

ฝ่ายเลขาฯ ได้แจ้งเวียนให้คณะกรรมการวิชาการได้รับทราบแล้วและไม่ได้มีการ ปรับแก้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากมีข้อปรับปรุงแก้ไขประการใด ขอให้แจ้งได้ที่ฝ่ายเลขาฯ เพื่อดำเนินการต่อไป

มติที่ประชุม **รับรองรายงานการประชุม**

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : กล่าวชี้แจง เรื่องยกเลิกคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ ๑๕๗๗/๒๕๕๙ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ วิชาการ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ และยกเลิกคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ ๑๓๔/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ (เพิ่มเติม) ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ และมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการวิชาการชุดใหม่ คือ คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ ๕๐๖/๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

อำนาจหน้าที่คณะกรรมการวิชาการ คือ

๑) พิจารณาจัดทำรอบแนวทางการวิจัย และทิศทางการวิจัยของ สำนักงานการ ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับนโยบาย และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ และแผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

๒) พิจารณา ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อเสนอขอ งบประมาณประจำปีก่อนนำเสนอสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยตลอดจนงานวิจัย และงานวิชาการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๓) กำกับ ติดตาม และเร่งรัด การดำเนินโครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุน
ของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ รวมถึงผลงานวิจัย และผลงานวิชาการ
ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๔) พิจารณา เสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ที่มีความเหมาะสม เป็นผู้ตรวจผลงานวิชาการโดยให้ผู้มีรายชื่อตามที่เสนอทำหน้าที่ในการให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อผลงาน

๕) พิจารณา ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และเห็นชอบร่างผลงานวิจัย
งานวิชาการก่อนเผยแพร่

๖) ประสานการดำเนินงานระหว่างสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนการวิจัย

๗) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ พิจารณาเห็นชอบขอบเขตแนวทางการวิจัย และการบริหารงานวิจัย
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

โดย นางสาวพรพรรณ ปะทาเส
นางสาวปฐมาภรณ์ ฤชดี

นักวิชาการปฏิบัติที่ดินชำนาญการ
นักวิชาการปฏิบัติที่ดินชำนาญการ
สำนักวิชาการและแผนงาน

ขอบเขตแนวทางการวิจัย และบริหารงานวิจัยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๗ (วาระแรก ๓ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕) มีวิสัยทัศน์ คือ งานวิจัย และนวัตกรรมที่มีคุณภาพเพื่อสนับสนุนงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมี พันธกิจ ดังนี้

๑) สร้างงานวิจัย และนวัตกรรมสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒) สร้าง และพัฒนานักวิจัย และบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

๓) สร้างงานวิจัย และนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาองค์กร

๔) สร้างเครือข่ายวิชาการทั้งภายใน และภายนอกองค์กร

สถานการณ์แวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มี ๑๐ ประเด็น ดังนี้ คือ (๑) ที่ดิน (๒) นโยบายการจัดที่ดิน (๓) ความมั่นคงทางอาหาร (๔) การพัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรม (๕) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุ (๖) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (๗) การเปลี่ยนแปลงทรัพยากร (๘) สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้บริโภค (๙) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กฎ กติกา และมาตรฐานของโลก (๑๐) ผลกระทบจากการระบาดของไวรัส Covid – ๑๙

จากสถานการณ์ข้างต้นจึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัยของสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน
เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๗ ดังนี้

๑) การวิจัย และนวัตกรรม สนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ประเด็นการวิจัย

๑.๑) การวิจัยและนวัตกรรมสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑.๒) การบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม

๑.๓) การสร้างและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑.๔) การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการที่ดิน

๑.๕) การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

๒) การสร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาองค์กร

ประเด็นการวิจัย

๒.๑) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒.๒) การสร้างและพัฒนาบุคลากร

๒.๓) การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

๓) การสร้างและพัฒนานักวิจัย และบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

๓.๑) การสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการและนวัตกรรม

๓.๒) การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิชาการของ ส.ป.ก. ให้มีประสิทธิภาพ

๓.๓) การจัดทำฐานข้อมูลงานวิชาการงานวิจัยและการประชาสัมพันธ์เผยแพร่การใช้ประโยชน์

๓.๔) การสร้างเครือข่ายวิชาการทั้งภายในและภายนอกองค์กร

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การดำเนินงานด้านงานวิจัยและวิชาการตามขอบเขตดังกล่าวสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของ ส.ป.ก. ได้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง จึงได้กำหนดประเด็นการวิจัยเร่งด่วนในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ไว้ดังนี้

๑) การบริหารจัดการที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น การศึกษาแนวทางการจัดที่ดินและการจัดที่ดินค้ำดำเนินการ รูปแบบการจัดที่ดินที่เหมาะสม แนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดราคาราคาเช่า ค่าเช่าซื้อ และค่าตอบแทนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แนวทางอนุญาตการประกอบกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปที่ดิน และ การศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการใช้ที่ดิน เป็นต้น

๒) รูปแบบการทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมกับเกษตรยุคใหม่ เช่น แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแก้ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม การเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพเกษตรกรรมด้านการจัดการผลผลิตและการตลาด รวมถึงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรทายาทและเกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นต้น

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ขอให้ฝ่ายเลขาฯ เล่าถึงความเป็นมาของการจัดทำขอบเขตแนวทางการวิจัยและบริหารงานวิจัยนี้

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : กล่าวถึงความเป็นมาว่า ได้เชิญสำนัก/กอง/ศูนย์ เข้าร่วมประชุมเพื่อระดมประเด็นในการจัดทำขอบเขตแนวทางการวิจัย และนำเสนอคณะกรรมการวิชาการครั้งที่ผ่านมา ซึ่งกรรมการได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ให้ปรับขอบเขตให้มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น และกำหนดประเด็นเร่งด่วนที่ควรดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยในช่วงปีแรก โดยแบ่ง ผลงานวิชาการของ ส.ป.ก. แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ เอกสารวิจัย เอกสารวิชาการ และเอกสารปฏิรูปที่ดิน โดยเอกสารวิจัย เป็นเอกสารที่มีการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมอย่างเป็นระบบมีกระบวนการเป็นระเบียบแบบแผนตามวิธีการวิจัย เอกสารวิชาการ เป็นการศึกษา ค้นคว้า เสนอความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มี มีหลักฐานเชื่อถือได้ และเอกสารปฏิรูปที่ดิน มีการศึกษาค้นคว้า สังเคราะห์ ที่เกี่ยวกับงานปฏิรูปที่ดิน เป็นคู่มือและแนวทาง ซึ่งขอบเขตแนวทางการวิจัยนี้ สามารถจัดทำเอกสารได้ ทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าว

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ได้ตั้งข้อซักถามว่า เมื่อดำเนินการจัดทำรายงานวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว มีการนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่หรือไม่

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตอบข้อซักถามว่าการใช้ประโยชน์รายงานวิจัย แบ่งเป็น ๒ กรณี คือ ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ สำหรับงานวิจัยในพื้นที่ และใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย เป็นการใช้ประโยชน์ในระดับหน่วยงาน

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน กรรมการและเลขานุการ : กล่าวว่า : ขอบเขตแนวทางการวิจัย มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก ควรใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนงานของสำนัก/กอง/ศูนย์ ขอให้ กวด. กำหนดให้ครอบคลุมประเด็นทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของ ส.ป.ก.

นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก. : ต้องการให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการวิจัย เนื่องจากสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้จริง

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ส.ป.ก. เคยจัดอบรมพัฒนาบุคลากรในด้านการทำงานวิจัยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นการสร้างเครือข่ายนักวิจัยของ ส.ป.ก.

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : อธิบายเพิ่มเติมว่าที่มาของเอกสารวิชาการ ๓ ประเภท มีการจัดประเภทเอกสารขึ้นในช่วงเลขาธิการ ส.ป.ก. (นายวิระชัย นาควิบูลย์วงศ์) ที่ต้องการให้มีเอกสารวิจัย และกำหนดเอกสารวิชาการ และเอกสารปฏิรูปที่ดิน ในกรณีที่ไม่เคร่งครัดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยมากนัก สำหรับงานวิจัยของ ส.ป.ก. ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสังคม ประกอบด้วย การวิจัยค้นหาประเด็นใหม่ การวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหา การวิจัยเพื่อถอดบทเรียน การวิจัยเพื่อประเมินผล และการวิจัยและพัฒนา เน้นใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การเลือกกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ อยู่ที่ความถนัดของนักวิจัย นอกจากนี้ ในส่วนของการบริหารงานวิจัย ควรมีการดำเนินการเพื่อผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เช่น การประชาสัมพันธ์ การสร้างสื่อที่ผู้ใช้ประโยชน์สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น และหากมีเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัดเข้าร่วมในโครงการวิจัยด้วย การผลักดันให้เกิดงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีผลมาก ช่วยให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากงานวิจัยอย่างแท้จริง สำหรับการใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย ผู้บริหารต้องการเอกสารที่สามารถเชื่อถือได้ เพื่อเป็นคำตอบในการแก้ไขปัญหาของ

ส.ป.ก. จึงควรสร้างนักวิจัย นักวิชาการ โดยผู้บริหารควรให้ความสำคัญและสนับสนุนให้บุคลากร ส.ป.ก. จัดทำผลงานวิชาการ

นายปราโมทย์ ยอดแก้ว ผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ประเด็นเร่งด่วนในขอบเขตแนวทางการวิจัย ประกอบด้วย ๒ หัวข้อ คือ การบริหารจัดการที่ดิน และรูปแบบการทำเกษตรที่เหมาะสมกับเกษตรกรยุคใหม่ แต่เนื้อหาที่น่าสนใจในช่วงท้าย เป็นเรื่อง ความต้องการการฝึกอบรมของบุคลากร ซึ่งไม่เห็นว่ามีเชื่อมโยงไปสู่การแก้ไขปัญหาเรื่องการบริหารจัดการที่ดินและตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้อย่างไร

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการสร้างนักวิจัยเพื่อให้มีบุคลากรด้านการวิจัย เป็นผู้ทำวิจัยในประเด็นสำคัญของ ส.ป.ก.เป็นการสร้างเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเด็นวิจัย

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขต ปฏิรูปที่ดิน : การจัดทำขอบเขตแนวทางการวิจัยและบริหารงานวิจัย มี ๒ ประเด็น คือ เป็นกรอบ แนวทางการวิจัยในประเด็นเร่งด่วน และการบริหารงานวิจัยซึ่งเป็นการขับเคลื่อนแผนงานไปสู่การ ปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นแนวทางการดำเนินการเพื่อให้เกิดการทำงานวิจัยอย่างมีคุณภาพ จึงต้องมีการพัฒนา บุคลากรและการกำกับติดตาม

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน: ข้อมูล ความต้องการการฝึกอบรม เป็นผลจากการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากร ส.ป.ก.ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เพื่อให้ทราบว่า กวด. ต้องดำเนินการจัดฝึกอบรมในด้านใดบ้าง รวมทั้งได้ลักษณะของ งานที่ต้องดำเนินการ

นางสาวสุรชาติ พันธ์ฉาย ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ในส่วนของ สบท. ขอให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ขอบเขตที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานกองทุน ซึ่งมีเนื้อหาที่ระบุเพียงเรื่องการให้สินเชื่อแก่เกษตรกร กวด. ควรเพิ่มเนื้อหาให้เป็นภาพรวมภารกิจของ สบท. ที่มีภารกิจในการให้การสนับสนุนงานการปฏิรูปที่ดิน เพื่อให้ครบองค์ประกอบในการเป็นกรอบ แนวทางการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของ สบท.

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : ผลงานวิจัยของ ส.ป.ก. มี ๒ ประเด็นหลัก คือ การวิจัยด้านการจัดที่ดิน และการวิจัยด้านการพัฒนาเกษตรกร ซึ่งเป็นเอกสารทางวิชาการที่ช่วยตอบปัญหาเฉพาะหน้าในกรณีมีประเด็นเร่งด่วนเกี่ยวกับ ส.ป.ก. จึงมี ความจำเป็นต้องมีผลงานวิจัยที่เก็บรวบรวมไว้ และผลงานวิจัยที่เป็นโครงการสำคัญ ใช้งบประมาณ จำนวนมาก และต้องมีการติดตามประเมินผล ซึ่งปัญหาที่ ส.ป.ก. เผชิญอยู่ในขณะนี้ คือ ไม่มีการสร้าง บุคลากรทางวิจัยอย่างเพียงพอ จึงต้องมีการวางแผนกระบวนการการบริหารงานวิจัยอย่างเป็นระบบ

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขต ปฏิรูปที่ดิน : การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนักวิจัยเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับผู้ใช้ ประโยชน์จากผลงานวิจัยด้วย ทั้งนี้ ในการกำหนดแนวทางการบริหารงานวิจัย อาจกล่าวถึงวิธีการที่ช่วย ให้เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด ซึ่งงานวิจัยมีหลากหลายรูปแบบ อาจไม่ได้เป็นการ ทำวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพื้นที่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีงานวิจัยที่สนับสนุนการใช้ประโยชน์ ในเชิงนโยบายด้วย

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : การพัฒนาบุคลากรเพื่อการวิจัย จะต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกับสำนัก/กอง/ศูนย์ เพื่อให้สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสอดคล้องกับภารกิจของสำนัก/กอง/ศูนย์

นางสาวสุนีลา รุ่งสุกิจกุล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ : ในส่วนของสพท.มีคณะกรรมการ อกก.คก. ที่ต้องการผลงานวิจัยรองรับเพื่อประกอบการตัดสินใจในการประชุม เช่น ในพื้นที่คทช. ขอยกเว้นการชำระหนี้ ๓ ปี ซึ่งต้องมีข้อมูลหรือการวิจัยสนับสนุนการพิจารณาของคณะกรรมการฯ

นายสุภมิตร ศรีวัฒนชัย นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าที่ผ่านมาการทำวิจัยของบุคลากร ส.ป.ก. เป็นการจัดทำตามความต้องการและความถนัดของนักวิจัย แต่อาจไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาของ ส.ป.ก. ดังนั้น ในการจัดทำโครงการวิจัย จะต้องพิจารณาว่า ส.ป.ก. ต้องการผลการศึกษาในประเด็นใด และคณะกรรมการวิชาการ ควรพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับขอบเขตแนวทางการวิจัย โดยเฉพาะที่เป็นประเด็นเร่งด่วน และปัญหาของ ส.ป.ก.คือ มีนักวิจัยไม่เพียงพอที่จะทำวิจัยให้ครบทุกประเด็นสำคัญ จึงควรระดมนักวิจัยให้ร่วมกันจัดทำโครงการวิจัยในประเด็นเร่งด่วนของ ส.ป.ก.

นางสาวอัญชลี แซ่ตระกูล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า นอกจากการทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหามาของสำนัก/กอง/ศูนย์ ยังสามารถทำงานวิจัยเพื่อการพัฒนา ซึ่งต้องการการศึกษา วิเคราะห์ ซึ่ง กวด. อาจจัดทำหนังสือสำรวจความต้องการของสำนัก/กอง/ศูนย์ เพื่อค้นหาหัวข้อวิจัย ซึ่งจะเป็นการทำวิจัยที่สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ได้จริง

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ส.ป.ก. ควรสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดทำโครงการวิจัยของบุคลากร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สมัครเลื่อนระดับเป็นระดับชำนาญการพิเศษ พบว่า เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนใหญ่ ยังเขียนข้อเสนอแนวคิดได้ไม่น่าสนใจเท่ากับที่ได้รับฟังจากการนำเสนอในห้องประชุม ซึ่งข้อเสนอแนวคิดเหล่านี้ สามารถเป็นจุดเริ่มต้นของงานวิจัยได้แต่ ส.ป.ก. ยังไม่ได้สนับสนุนให้มีการนำไปต่อยอด หรือการสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดการทำวิจัยจึงต้องการให้บุคลากรเหล่านี้ สามารถเขียนงานวิชาการได้ ทั้งนี้ เลขาธิการ ส.ป.ก. มีนโยบายให้ กกจ. ติดตามและประมวลผลจากผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เลื่อนระดับเป็นระดับชำนาญการพิเศษ ในช่วง ๑ ปี หลังจากนั้น ว่าได้มีการนำข้อเสนอแนวคิดไปดำเนินการจริงหรือไม่ นอกจากนี้ ในส่วนของผู้เข้าประกวด Talent of the year ควรเสนอผลงานที่เป็นงานวิจัย อาจเป็นโครงการวิจัยที่ไม่ใช่โครงการใหญ่ แต่ไม่ควรนำเสนอผลงานที่เป็นงานประจำ เนื่องจากคำว่า Talent คือ ต้องมีความสามารถในการทำงานที่เหนือกว่าคนอื่น และควรนำเสนอด้วยหลักวิธีการ เหตุผล และประกอบด้วยฐานข้อมูล และจากแผนผังความเชื่อมโยงขอบเขตแนวทางการวิจัยและบริหารงานวิจัยที่กล่าวถึงเรื่องการพัฒนาองค์กร ต้องการให้สำนัก/กอง/ศูนย์ มีผลงานวิจัยหรืองานวิชาการอย่างน้อยปีละ ๑ เรื่อง

มติที่ประชุม อนุมัติหลักการ และให้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงขอบเขตแนวทางการวิจัยและการบริหารงานวิจัย ส.ป.ก.

เรื่องที่ ๔.๒ พิจารณาเห็นชอบร่างรายงานเอกสารวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๒ เรื่อง

๔.๒.๑ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
ในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลเกาะพยาม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

โดย	นางอภิญญา แพชนะ	นิติกรชำนาญการพิเศษ
	นายอัครเดช ร่มโพธิ์เย็น	นิติกรชำนาญการพิเศษ
	นางสาวอมรรรัตน์ ชมเชย	นิติกรชำนาญการพิเศษ
	นางสาวธนธรรณ์ อัดถไพศาล	นิติกรชำนาญการ
		สำนักกฎหมาย
	นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นายสมเจตน์ บัวตี่บ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
		สำนักวิชาการและแผนงาน

๑) วัตถุประสงค์การศึกษา

๑.๑) เพื่อศึกษาสภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม ตามลักษณะทางภูมิสังคม โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม

๑.๒) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒.๑) สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่เกาะพยาม และพื้นที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๒.๒) ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

๓) ขอบเขตการวิจัย

๓.๑) ขอบเขตพื้นที่ : พื้นที่ปฏิรูปที่ดิน หมู่ ๑ ตำบลเกาะพยาม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง เนื้อที่ประมาณ ๕,๓๘๑.๕๐ ไร่

๓.๒) ขอบเขตประชากร : เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่ได้รับหนังสืออนุญาตการเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (code ๖) จำนวน ๑๗๕ ราย และเกษตรกรที่อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณา จำนวน ๕๐ ราย รวมทั้งสิ้น ๒๒๖ ราย ผู้เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินตำบลเกาะพยาม

๔) ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยนี้แบ่งขอบเขตเนื้อหาวิจัยตามวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

๔.๑) การศึกษาบริบทพื้นที่ และภูมิสังคม

- ๔.๑.๑) ลักษณะทางกายภาพ
- ๔.๑.๒) ลักษณะทางเศรษฐกิจ
- ๔.๑.๓) ลักษณะทางสังคม
- ๔.๑.๔) ประเพณี และวัฒนธรรม

๔.๒) การบริหารจัดการ และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน กิจการในภาคเกษตร และนอกภาคการเกษตร

๔.๓) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๔.๓.๑) ปัจจัยภายใน เช่น ประวัติความเป็นมา องค์ความรู้ รายได้ครัวเรือน เป็นต้น

๔.๓.๒) ปัจจัยภายนอก เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม นโยบายรัฐ เทคโนโลยี เป็นต้น

๕) ระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการศึกษา ๒ ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Dept Interview) และวิธีการศึกษาแบบอาศัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

๖) การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งได้ ๒ ส่วน ดังนี้

๖.๑) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) การทำผังชุมชน (Community Mapping) การจัดทำปฏิทินการผลิต และปฏิทินวัฒนธรรม (Time Line)

๖.๒) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Questionnaire)

๗) การวิเคราะห์ข้อมูล

๗.๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๗.๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

๘) ผลการศึกษา

๘.๑) ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๘.๑.๑) สภาพเศรษฐกิจ สังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ภาคการเกษตร คือ การผลิตสินค้าเกษตรขั้นต้น ได้แก่ มะม่วงหิมพานต์ มะพร้าว สะตอ พืชสวนครัว ยางพารา เกิดการแปรรูปผลผลิต การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เศรษฐกิจนอกภาคการเกษตร ได้แก่ กิจการที่พัก และกิจการอื่น ๆ

๘.๑.๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ (๑) ด้านเศรษฐกิจ มีการเพิ่มขึ้นของกิจการนอกภาคการเกษตร และเกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาพื้นที่ (๒) ด้านสังคม เกิดการเข้ามาของประชากรแฝง และมีการย้ายถิ่นไปบนฝั่งอำเภอเมืองมากขึ้น (๓) ด้านสิ่งแวดล้อม มีการเข้ามาของประชากรแฝงในช่วงฤดูการท่องเที่ยว เกิดการแย่งชิงทรัพยากร

๘.๒) ผลการศึกษาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๘.๒.๑) รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน มี ๔ ประเภท ได้แก่ (๑) เกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตประกอบอาชีพเกษตรกรรม และแปรรูปผลผลิตขาย (๒) เกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป (๓) เกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประกอบกิจการอื่น ๆ นอกการเกษตรในพื้นที่ได้รับอนุญาต (๔) เกษตรกรผู้ได้รับความยินยอมให้บุคคลภายนอกใช้ประโยชน์ที่ดิน

๘.๒.๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน มี ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านเศรษฐกิจ (แรงจูงใจด้านผลตอบแทน) (๒) ด้านสังคม (การขาดเทคโนโลยีการผลิต การดูแลรักษา/การขาดผู้สืบทอดในครัวเรือน/กฎระเบียบด้านการใช้ที่ดิน) และ (๓) ด้านสิ่งแวดล้อม (สภาพอากาศแปรปรวน/การถูกรบกวนโดยสัตว์ป่า) เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปแบบกิจกรรม คือ นอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ยังมีการรับจ้างขนส่ง รับจ้างในกิจการที่พกนอกเหนือจากการทำการเกษตร เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการประกอบอาชีพ และเกิดการเปลี่ยนมือโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

๘.๒.๓) ผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม คือ การลดลงของพื้นที่เกษตรกรรม และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร

๘.๒.๔) ข้อจำกัดด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมาย ส.ป.ก. มี ๒ ประเด็น คือ (๑) **คุณสมบัติของเกษตรกร** คือ ข้อ ๑) ต้องทำประโยชน์ในที่ดินของตนเองอย่างเต็มความสามารถ ข้อ ๕) ไม่ปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ เว้นแต่การปลูกสร้างตามสมควรสำหรับโรงเรือน ที่อยู่อาศัย ยุ้งฉางหรือ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรของเกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกร และ (๒) **ประเภทของกิจการ** ๒.๑) ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ออกความตามมาตรา ๓๐ วรรค ๕ คือ ๑) การจัดที่ดินให้ “บุคคล” ในกิจการที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนมีข้อจำกัดที่ขนาด ๕๐ ไร่ ๒) การกำหนดประเภทของกิจการที่เป็นกิจการสนับสนุน หรือเกี่ยวข้องต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง เป็นราย ๆ ไป และ ๒.๒) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ ๓๑๑/๒๕๖๐ ในกรอบวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดิน (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ๓๑๑/๒๕๖๐)

๘.๓) ข้อเสนอแนะ

๘.๓.๑) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ได้แก่ พัฒนาการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อลดต้นทุนการผลิต (ต้นทุนการขนส่ง - ปัจจัยการผลิต) เพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขัน เพิ่มมูลค่า ยกระดับมาตรฐาน การผลิต และการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันด้วยสินค้าอัตลักษณ์ (GI) เชื่อมโยงกลุ่ม ขยายเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร และการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

๘.๓.๒) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย

(๑) การสำรวจแนวเขตพื้นที่กิจการที่พกบนเกาะพยาม เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(๒) จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการระหว่างชุมชน หน่วยงานระดับท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางเยาวนิช เพ็ชรน้ำเขียว ข้าราชการบำนาญ ได้ให้ความคิดเห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) จากการพิจารณาเล่มรายงานในส่วนบทคัดย่อ กล่าวถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินจำแนกตามการทำกิจกรรมของเกษตรกรแบ่งเป็น ๔ ประเภท ควรมีการเขียนการสรุปโดยจำแนกตามการทำกิจกรรมของเกษตรกร ๔ ประเภท และเสนอหรือกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร ๔ ประเภท และระบุในบทคัดย่อให้ครบถ้วนด้วย

๒) ในบทที่ ๑ หน้า ๑ ย่อหน้าที่ ๑ ที่กล่าวถึง การแก้ไขโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒ ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ ประเด็นดังกล่าวอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดว่า ส.ป.ก. เริ่มดำเนินการนำที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติใช้ในการปฏิรูปที่ดินในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ส.ป.ก. ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น นอกจากนี้ ยังไม่ตรงกับบทสรุปในบทที่ ๗ ที่กล่าวว่าพื้นที่เกาะพยามเป็น ‘ป่าไม้ถาวร’ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องสรุปให้ชัดเจนว่าเป็น “ป่าสงวนแห่งชาติ” หรือ “ป่าไม้ถาวร”

๓) หน้า ๑๕ เรื่อง กำหนดกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามมาตรา ๓๐ วรรค ๕ ยังไม่ชัดเจนและมีปัญหาอยู่ เนื่องจากตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา ระบุไว้ว่าบุคคลที่ขออนุญาตใช้ได้นั้นใช้คำว่า บุคคลอื่น บุคคลใด ๆ ต้องไม่ใช่เกษตรกร แต่ในปัจจุบัน ส.ป.ก. ยืนยันว่าเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรสามารถประกอบกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ควรระบุลงไป เนื่องจากอาจทำให้เกิดประเด็นปัญหาขึ้นได้

๔) หน้า ๘๕ ในเรื่องการบริหารกลุ่ม กลุ่มไม่มีนโยบายในการปันผล และให้รายได้โดยตรงกับสมาชิก ในขณะที่ผู้วิจัยเสนอแนะให้พัฒนาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เป็นสหกรณ์ แต่การดำเนินการแบบกลุ่มวิสาหกิจก็ดำเนินการได้ดีอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นไม่ควรไปบังคับให้เกษตรกรเปลี่ยนควรให้เกษตรกรดำเนินการต่อไป จึงไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะ ในหน้าที่ ๑๓๙ เหตุผลในการจัดตั้งสหกรณ์คืออะไร เนื่องจากการทำกิจการสนับสนุนเกี่ยวเนื่องไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นการจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ แต่ควรมีการกำหนดว่างานด้านการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกร โดยอาจมีการอนุโลมในข้อกำหนดให้อาชีพเสริมสามารถมีรายได้ที่มากกว่าอาชีพหลัก

๕) ในส่วนบทวิเคราะห์ หัวข้อที่ ๖.๔.๒ เรื่องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตร ไม่มีการสรุปความคิดเห็นว่าควรดำเนินการอย่างไร ผู้วิจัยควรนำข้อมูลเกษตรกร ๔ ประเภทวิเคราะห์ว่ามีประเด็นปัญหาใดและจะแก้ปัญหาได้อย่างไร ควรศึกษาว่ากิจการเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ ในเกาะพยามหรือแม้แต่ในเขตปฏิรูปที่ดินอื่น ๆ จะดำเนินการได้เพียงใดและอย่างไร การทำที่พักดำเนินการได้เท่าใดและอย่างไร เช่น ที่พักต้องมีขนาดเท่าไร หรือมีข้อกำหนดอื่น ๆ อย่างไร ถ้าหากเป็นไปได้ ผู้วิจัยควรเสนอให้แก้ไขกฎหมายหรือไม่ เกษตรกรที่ยังทำผิดอยู่จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร หากไม่สามารถปรับลดได้ตามเกณฑ์ที่ ส.ป.ก. ตั้งไว้ ก็ควรเสนอแนะเด็ดขาดให้ดำเนินการฟ้องตามระเบียบกฎหมาย

๖) บทสรุปและผลวิเคราะห์ ไม่ตรงกับที่ผู้วิจัยนำเสนอ ดังที่แบ่งเกษตรกรเป็น ๔ ประเภทส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อยู่ ถ้าต้องการคงพื้นที่ส่วนนี้ให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมต่อไป ส.ป.ก. จำเป็นต้องดำเนินการแก้ปัญหา แต่หากมองเห็นว่า พื้นที่ตรงนี้ไม่เหมาะสมแก่การทเกษตรกรรมแล้ว หรือต้องการแบ่งขอบเขตในการทำเกษตรกรรม ก็สามารถทำได้ ขึ้นอยู่กับการแก้ไขในแต่ละประเภทไม่ใช่ภาพรวมทั้งหมด

นางอาทิตยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขต
ปฏิรูปที่ดิน เห็นด้วยกับข้อคิดเห็นของ นางเยาวนิจ เพ็ชรน้ำเขียว และได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม
ดังต่อไปนี้

- ๑) บทคัดย่อไม่สอดคล้องกับเนื้อหาในเล่ม
- ๒) ควรตรวจสอบรูปแบบการเขียน และรูปแบบการนำเสนอ รวมถึงลำดับ
การนำเสนอ และการเรียบเรียงเนื้อหาที่ทำให้เข้าใจยาก ควรจัดระบบและเรียบเรียงการนำเสนอใหม่
- ๓) ในบทที่ ๑ ควรปรับแก้ไขในส่วนของวัตถุประสงค์ให้มีความกระชับและปรับให้
ตรงกับเนื้อหา
- ๔) ในบทที่ ๒ ควรตัดเนื้อหาที่ไม่จำเป็นออกไป และในส่วนของกรอบแนวคิดให้เพิ่มเติม
กฎหมายและระเบียบซึ่งมีความสำคัญในการศึกษาเรื่องการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดิน
- ๕) ในบทที่ ๓ ควรปรับการเขียนใหม่ และเพิ่มเติมระเบียบวิธีวิจัยให้ถูกต้องครบถ้วน
ชัดเจน เนื่องจากมีเนื้อหาที่น้อยเกินไป
- ๖) ในบทที่ ๔ - ๖ ให้เรียบเรียงเนื้อหาใหม่ ตั้งแต่บริบทของพื้นที่เกาะพยามทั้งหมด
พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง ไปจนถึงบทที่กล่าวถึงการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคม
ด้านผลการศึกษา ควรทบทวนตรวจสอบข้อมูลเชิงปริมาณที่นำเสนอในตาราง
เช่น ค่าเฉลี่ยต่าง ๆ และการจัดช่วงชั้นข้อมูล ยังไม่สอดคล้องกัน คงตารางที่จำเป็นไว้และตัดตาราง
ที่ซ้ำซ้อนออก เช่น หน้าที่ ๖๕ - ๖๗ ข้อมูลรายจ่าย หนี้สิน และเงินออม ถ้ามีรายละเอียดมาก
และต้องการที่จะนำเสนอก็สามารถระบุไว้ในภาคผนวกได้ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ เรื่องการจัดการสินค้า
ควรให้ความสำคัญกับการจัดลำดับหัวข้อ ตัวอักษรและตัวเลขยังมีความคลาดเคลื่อน
- ๗) ในส่วนข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มความชัดเจนในเรื่องของการพัฒนา พื้นที่ที่เป็นสีส้ม
และสีเหลือง ที่มีการทำการเกษตรและมีรีสอร์ทรวมด้วย จะดำเนินการทางกฎหมายได้อย่างไรบ้าง
อนุญาตให้มีที่พักได้กี่หลัง หรือคิดสัดส่วนเป็นพื้นที่ ควรเสนอให้ได้ว่าเท่าไรจึงจะเหมาะสมที่จะอนุญาตได้
- ๘) ผลสรุปการศึกษา ให้แก้ไขวิธีการเขียนข้อเสนอแนะ ควรแยกให้ชัดเจนระหว่าง
การพัฒนาอาชีพ และการจัดที่ดิน สิ่งใดที่ปฏิบัติได้ทันทีให้เสนอเป็นเชิงปฏิบัติ เพื่อนำไปดำเนินการ
ต่อไป และสิ่งใดที่ต้องศึกษาต่อให้เสนอเป็นเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเรื่องกฎหมายในเรื่องการจัดที่ดิน
ควรชัดเจน เช่น กรณีที่ ๓ และ ๔ พื้นที่สีส้มและสีแดง สำนักกฎหมายจะสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ต่อ
ได้อย่างไร
- ๙) ข้อเสนอแนะที่นำเสนอใน Power Point นำเสนอนั้นต่างกับในเล่ม ซึ่งเห็นด้วย
กับข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา แต่อาจจะเปลี่ยนคำที่ใช้เรื่อง “เกษตรเดิม ๆ” ให้ชัดเจนและเข้าใจ
ได้มากขึ้น
- ๑๐) ในแผ่นงานนำเสนอลำดับที่ ๑๙ ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา
ควรระบุให้ชัดเจนว่าจะพัฒนาตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางโดยใช้หลักของ Value chain, GI และ Cluster
ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต้องเพิ่มเติมเรื่องกฎหมาย

๑๑) ในแผ่นงานนำเสนอลำดับที่ ๒๐ หากเป็นเรื่องเดียวกัน ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาใน Power Point นำเสนอลำดับที่ ๑๙ ควรระบุการเชื่อมโยงให้ชัดเจน และปรับไปใช้ในเล่มได้ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมในการพัฒนาเกาะพยามให้ยั่งยืนได้มากขึ้น

๑๒) ข้อเสนอแนะในเรื่องกฎหมายควรเพิ่มเติมด้านการพัฒนาอาชีพโดยกำหนดให้ทำตามแผนชุมชนเป็นหลัก และเสนอแนวทางการแก้ไขในข้อกฎหมายที่พบปัญหา

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี : ได้ให้ความคิดเห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ประเด็นการใช้ประโยชน์ที่ดิน ยังไม่มีการแยกกลุ่มสภาพปัญหาว่า เกษตรกรที่ประกอบกิจการเกี่ยวเนื่องในพื้นที่เดิมมีจำนวนเท่าใด ประกอบกิจการเกี่ยวเนื่องบางส่วนในที่ดินเดิมมีจำนวนเท่าใด ประกอบกิจการเกี่ยวเนื่องทั้งหมดหรือขายไปแล้วทั้งหมดจำนวนเท่าใด เนื่องจากวิธีการในการแก้ไขปัญหาจะแตกต่างกัน

๒) ประเด็นที่เป็นข้อคำถาม ๑. ผลจากการประกอบกิจการที่פקคิดเป็นผลผลิตที่ได้หรือไม่ ๒. การจัดการบริหารกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์คือการนำผู้ที่ซื้อที่ดินมาเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสหกรณ์ด้วยหรือไม่ ๓. การซื้อขายเปลี่ยนมือไม่มีการเสนอว่าจะแก้ปัญหาในประเด็นนี้อย่างไร ๔. บทสรุป และข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มแนวทางการแก้ไขว่าควรแก้ไขในเรื่องที่มีการทำผิดอย่างไร

๓) ข้อเสนอแนะ การจัดตั้งสหกรณ์นั้น รวมทุกคนหรือไม่ ในเชิงนโยบาย ปัญหากฎหมายไม่สามารถสอดคล้องกับพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ แล้วจะแก้ไขอย่างไร เกษตรกรได้รับผลกระทบหรือไม่ ควรเพิ่มแนวทางการแก้ไขและการป้องกันที่จะเกิดกับพื้นที่อื่น

๔) ในส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ส.ป.ก. ยังคงติดอยู่กับประเด็นที่ว่า ควรให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในรูปแบบเดิม ๆ ไม่สามารถทำให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีได้

นายอัศรเดช ร่มโพธิ์เย็น นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้วิจัย : ได้ชี้แจงว่าเนื่องจากพื้นที่อยู่บนเกาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะในการทำเกษตรกรรม และเส้นทางการคมนาคมบนเกาะนั้นมีความลำบากในการขนส่งสินค้าเกษตร ในการเดินทางเชื่อมต่อในแต่ละพื้นที่ส่วนใหญ่มีถนนที่เล็กและแคบเป็นเส้นทางที่เข้าถึงได้โดยใช้รถจักรยานยนต์ อีกทั้งรายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายสูงแต่เกษตรกรมีรายได้จากภาคการเกษตรต่ำ จึงเห็นควรรณรงค์ให้เกษตรกรสามารถทำอาชีพเสริมเพราะถ้าหากดำเนินการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว ตามที่ได้ระบุไว้ในข้อกฎหมายอย่างเคร่งครัด จะส่งผลให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก และอาจต้องใช้งบประมาณที่สูงในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดให้เอื้อต่อการทำการเกษตรมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรให้เกษตรกรมีการทำเกษตรในเชิงสร้างสรรค์ โดยการเพิ่มมูลค่าสินค้า มีการส่งเสริมการแปรรูป การสร้างคุณค่า เพิ่มมูลค่า หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบพัฒนาการทำการเกษตรรูปแบบใหม่

นางสาวรุจิ รอดชะ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร :
ได้ให้ความคิดเห็น ดังนี้

๑) หน้าที่ ๔๓ หัวข้อการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบุว่า มี ๕ กลุ่ม แต่ข้อย่อย มี ๖ กลุ่มและกรมโยธาธิการและผังเมือง กำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ๗ ประเภท แต่ข้อย่อย มี ๘ ประเภท

๒) ในข้อมูลเรื่อง กลุ่มชุดดิน และ ชุดดิน ในเนื้อหาและในตารางใช้คำว่ากลุ่มชุดดิน แต่ในรูปภาพแผนที่คือชุดดิน ซึ่งทั้งสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกัน ควรตรวจสอบให้ถูกต้องและ สอดคล้องกัน

๓) ข้อมูลพื้นฐานมีจำนวนมาก และบางข้อมูลไม่ได้ส่งผลต่อบทวิเคราะห์ อาจทำให้ ผู้อ่านสับสน

๔) การเรียบเรียงเนื้อหายาวเกินไป ควรแบ่งข้อมูลเป็นย่อหน้า จะช่วยให้ผู้อ่านผ่อนคลายในการอ่านมากขึ้น

๕) มีข้อสังเกตว่าผู้วิจัยมีการใช้คำว่า Land use กับ Land cover ซึ่งในส่วนนี้ มีข้อเสนอแนะว่าควรเลือกใช้คำว่า Land use เพราะในแง่ของการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ความหมายของคำว่า Land cover หมายถึง สิ่งปกคลุมดิน ไม่ได้หมายถึงในแง่ของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้น ในบทที่ ๖ ที่ใช้คำว่า Land cover ควรเป็นคำว่า Land use มากกว่า

นางเยาวนิช เพ็ชรน้ำเขียว ข้าราชการบำนาญ : ได้ให้ความเห็น ว่า ประกาศ ส.ป.ก. เรื่องกิจการเกี่ยวเนื่องคงจะไม่มีอำนาจ ถ้าจะมีการแก้ไขประกาศ ส.ป.ก. ควรจะปรับให้เป็นการ ประกาศจากกระทรวงให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายปราโมทย์ ยอดแก้ว ผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน : ได้มีข้อเสนอ ในเรื่องของการปรับประกาศ ส.ป.ก. เป็นประกาศที่ลงนามโดยอำนาจของรัฐมนตรีไปแล้ว

พันจ่าเอก ประเสริฐ มาลัย รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : กล่าวว่าเนื่องจากเป็นประเด็น ที่มีความน่าสนใจ ควรเผยแพร่ในเอกสารประจำเดือนของ ส.ป.ก. โดยลงในรูปแบบของบทคัดย่อ หรือการจัดทำสื่อเพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้อ่านเสนอให้มีการทำอินโฟกราฟิกส์ (Infographic) เพื่อนำเสนอ ในสื่อออนไลน์

มติที่ประชุม อนุมัติโดยหลักการเป็นผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการฯ ส่งให้กรรมการอ่านเล่มตรวจสอบก่อนเผยแพร่

๔.๒.๒ การศึกษาทัศนคติและปัจจัยต่อการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสานเพื่อเสนอ แนวทางการส่งเสริมเกษตรผสมผสานในเขตปฏิรูปที่ดิน

โดย	นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นายณดล มนต์รี	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนา
		การปฏิรูปที่ดิน

นางสาวเกยูร เม่าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักวิชาการและแผนงาน
นางสาวกานดา ศากยะโรจน์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
นายณัฐพล ขานหมัด	นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินชำนาญการ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
ที่ปรึกษาโครงการ	
นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑) วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๑) เพื่อศึกษาทัศนคติและความพร้อมของเกษตรกรต่อการทำเกษตรผสมผสาน
- ๑.๒) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยอิสระกับการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสาน
- ๑.๓) เพื่อเสนอแนะการส่งเสริมเกษตรผสมผสานในเขตปฏิรูปที่ดิน

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๒.๑) ประโยชน์ด้านวิชาการ ความรู้ทางวิชาการ และผลงานวิจัยด้านทัศนคติของเกษตรกร ต่อการทำเกษตรผสมผสาน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมของเกษตรกรในการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสาน
- ๒.๒) ประโยชน์ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ข้อมูลด้านทัศนคติ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการทำเกษตรผสมผสาน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการกำหนดแนวทาง แผนการดำเนินงานในการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน

๓) การทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น ๖ ประเด็น คือ

- ๓.๑) ระบบเกษตรผสมผสาน (Integrated Farming System)
- ๓.๒) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)
- ๓.๓) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ (Decision)
- ๓.๔) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม (Readiness)
- ๓.๕) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรม
- ๓.๖) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔) ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) มีการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้ค่าสถิติ ไค-สแควร์ และค่าสถิติ Independence T – test

๕) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

๕.๑) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์บันทึกข้อมูลที่ได้จากการที่เกษตรกรตอบลงในแบบสัมภาษณ์ที่ได้ถูกกำหนดคำถามไว้แล้ว **ส่วนที่ ๑** เกี่ยวกับข้อมูลคุณสมบัติทั่วไปของเกษตรกร ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายปิดซึ่งจะมีทั้งแบบสองตัวเลือก (Two Ways Question) และแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choice Question) แต่ให้เลือกได้เพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับคุณลักษณะของเกษตรกร **ส่วนที่ ๒** เกี่ยวกับทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรผสมผสาน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ Likert's scale โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) **ส่วนที่ ๓** เกี่ยวกับความพร้อมของเกษตรกรในการทำเกษตรผสมผสาน ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสองตัวเลือก (Two Ways Question) และแบบหลายตัวเลือก (Multiple Choice Question) แบบเลือกตอบได้หลายตัวเลือกสำหรับเหตุผลของความไม่พร้อม **ส่วนที่ ๔** เกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการพัฒนาและส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open – Ended Question) ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระ

๕.๒) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participation Observation) ใช้ในการสังเกตรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ในระหว่างการสำรวจพื้นที่ และสังเกตระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อเก็บสำรวจแบบสัมภาษณ์

๖) ระยะเวลาการวิจัย

ระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๖๐ - กรกฎาคม ๒๕๖๑ รวมระยะเวลาการวิจัย ๑๐ เดือน

๗) ขอบเขตของการวิจัย

๗.๑) ขอบเขตพื้นที่ คือ จังหวัดที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ชั้นปีที่ ๑ ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ รวม ๑๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม ศรีสะเกษ นครพนม อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด เชียงราย เชียงใหม่ พิษณุโลก สุโขทัย นครสวรรค์ สุพรรณบุรี นครนายก ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และนครศรีธรรมราช เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

๗.๒) ขอบเขตประชากร เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขับเคลื่อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินในแผนปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ชั้นปีที่ ๑ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

๗.๓) ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๖ ประเด็น ประกอบด้วย คุณลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร รูปแบบการทำเกษตรกรรมในปัจจุบัน การได้รับความรู้ และการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน ทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรผสมผสาน ความพร้อมของเกษตรกรในการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสาน และข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานในการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน

๘) ผลการศึกษา

๘.๑) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ไม่ทำ และทำเกษตรผสมผสาน พบว่า จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร ๓๕๔ ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสาน ๑๔๑ ราย และเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสาน จำนวน ๒๑๓ ราย จากผลการศึกษา สรุปได้ว่า เกษตรกรทั้ง ๒ กลุ่ม มีข้อมูลทั่วไป หรือ คุณสมบัติที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในสถานะสมรสแล้ว หรืออาศัยอยู่ร่วมกัน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำเกษตรอยู่ในช่วง ๒๑ – ๓๐ ปี และเป็นเกษตรกรที่ก้าวเข้าสู่เกษตรกรสูงวัย

๘.๒) ข้อมูลสถานะครัวเรือนของเกษตรกรที่ไม่ทำและทำเกษตรผสมผสาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทั้งทำ และไม่ทำเกษตรผสมผสาน มีสมาชิกครัวเรือนอยู่ในช่วง ๓ – ๔ ราย แต่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนอยู่ในช่วงระหว่าง ๑ – ๒ ราย/ครัวเรือน โดยครัวเรือนที่ไม่ได้ทำเกษตรผสมผสาน มีแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย ๒.๓๙ ราย/ครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่ทำเกษตรผสมผสานมีแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย ๒.๕๔ ราย/ครัวเรือน

๘.๓) ข้อมูลด้านที่ดินของเกษตรกรที่ไม่ทำและทำเกษตรผสมผสาน พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรกลุ่มนี้ถือครองที่ดินเพื่อทำการเกษตรเพียงแปลงเดียวเท่านั้น (ร้อยละ ๔๘.๙๔) รองลงมา คือ ถือครองที่ดินจำนวน ๒ แปลง และถือครองที่ดินมากกว่า ๒ แปลงที่ร้อยละ ๓๑.๙๑ และ ๑๙.๑๕ ตามลำดับ ขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๙.๙๓ ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งใกล้เคียงกับจำนวนที่ดินที่เกษตรกรผู้ไม่ทำเกษตรผสมผสาน และผู้ที่ทำเกษตรผสมผสานที่ร้อยละ ๒๐.๙๙ และ ๑๙.๙๓ ตามลำดับ

๘.๔) การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรผสมผสานได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานผ่านช่องทางโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ ๑๙.๙๕ ส่วนเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสานได้รับข้อมูลผ่านทางเจ้าหน้าที่รัฐมากที่สุด ร้อยละ ๒๑.๑๘

๘.๕) เหตุผลในการเลือกทำ /ไม่เลือกทำเกษตรผสมผสาน พบว่า จากการสอบถามเกษตรกรผู้ไม่ทำเกษตรผสมผสาน จำนวน ๑๔๑ รายถึงเหตุผลที่ไม่ได้เลือกทำเกษตรผสมผสาน เพราะไม่มีน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร ไม่มีเงินทุน ไม่มีเวลา ส่วนเกษตรกรที่เลือกทำเกษตรผสมผสานเพราะเพื่อให้มีผลผลิตที่หลากหลายไว้เพื่อกินเพื่อใช้ภายในครัวเรือน และเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนด้วย เกษตรกรมีผลผลิตไว้ขายตลอด และมีเงินหมุนเวียนภายในครัวเรือน และเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการทำการเกษตรลง นอกจากนี้เกษตรกรยังให้เหตุผลอื่น ๆ เช่น เพื่อต้องการเดินทางตามเศรษฐกิจพอเพียงของพ่อหลวง เพื่อเป็นแบบอย่างให้พี่น้อง และคนในชุมชน และเพื่อให้มีผลผลิตไว้แบ่งปันระดับเครือญาติ และคนในชุมชน เป็นต้น

๘.๖) การตัดสินใจเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรม จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่ตัดสินใจหรือวางแผนในแปลงเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นภรรยา หรือผู้หญิง ร้อยละ ๔๒.๔๔ ครอบครัวยุคใหม่ หรือผู้ชายเป็นผู้ตัดสินใจ ร้อยละ ๓๖.๖๓ ของเกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด ซึ่งผลการศึกษาเช่นเดียวกันทั้งเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรผสมผสาน และที่ทำเกษตรผสมผสาน รองลงมา คือ ทั้งสามี และภรรยาเป็นผู้วางแผน และตัดสินใจร่วมกันมีการปรึกษากันก่อนลงมือทำเกษตร ร้อยละ ๐.๒๙ ของเกษตรกร ที่ไม่ทำ

เกษตรกรผสมผสานมีพี่น้องเป็นผู้ตัดสินใจหลักในการทำเกษตร แต่เกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสาน ไม่พบว่าให้พี่น้องวางแผนหรือตัดสินใจในการทำการเกษตรให้เลย

๘.๗) การปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรผสมผสาน จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรผสมผสาน จำนวน ๑๓๖ ราย ภายในระยะเวลา ๑ ปี เกษตรกรเหล่านี้มีความคิดที่เริ่มปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิมที่ทำอยู่ไปทำเกษตรผสมผสาน หรือไม่พบว่าเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ ๕๔) มีแนวคิดที่จะเปลี่ยนการทำเกษตรของตนเองเป็นเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นทั้งแบบค่อย ๆ เปลี่ยนภายในแปลงโดยการเพิ่มชนิดของพืชหรือสัตว์เข้าไปในแปลง

๘.๘) ทักษะของเกษตรกรต่อการทำเกษตรผสมผสาน พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อสัมภาษณ์ที่ว่า “การทำเกษตรผสมผสานจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ที่หลากหลาย” “การทำเกษตรผสมผสานมีส่วนช่วยในการบำรุงดิน/ทำดินสมบูรณ์” “การทำเกษตรผสมผสานช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืช” “การทำเกษตรผสมผสานช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน” ฯลฯ

๘.๙) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและตัดสินใจทำเกษตรผสมผสาน พบว่า สมมุติฐานปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับการศึกษา แรงงานเกษตรในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร หนี้สินครัวเรือน จำนวนแปลงที่ดินเกษตรกร ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดินเกษตร และประเภทเอกสารสิทธิ์ที่ดิน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสานกับเกษตรกร

ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้แก่ ระดับการศึกษา แรงงานเกษตรในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้แก่ การมีหนี้สินครัวเรือน และประเภทเอกสารสิทธิ์

๘.๑๐) ข้อเสนอแนะต่อการทำเกษตรผสมผสานในเขตปฏิรูปที่ดิน ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาความรู้และทักษะเบื้องต้นด้านการเกษตรให้กับเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ๒) ส.ป.ก. ควรเตรียมความพร้อมของพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม ๓) การพัฒนาความรู้และสร้างทักษะที่จำเป็นเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน ๔) การวางแผนการผลิต และการจัดการผลผลิตจากแปลงเกษตรผสมผสาน ๕) การสร้างต้นแบบของเกษตรกร ผู้นำ หรือผู้รู้ภายในชุมชน ๖) การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องจักรกลจัดการแปลง และจัดการผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว ๗) สร้างกระบวนการติดตามและประเมินผลการพัฒนาส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ

๙) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา ประกอบด้วย ๑) งานการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสานและกลุ่มที่ไม่ได้ทำเกษตรผสมผสานในด้านการจัดการแปลง และผลผลิต การลงทุนและรายได้ ทักษะ การปรับเปลี่ยนของเกษตรกรจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวสู่การทำเกษตรผสมผสาน รวมถึงปัญหาในการทำเกษตรผสมผสานเพื่อวิเคราะห์ถอดบทเรียนทั้ง ๒ กลุ่มในการทำเกษตรผสมผสาน ตลอดจนรูปแบบการทำเกษตรผสมผสาน ๒) การศึกษากระบวนการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืนของ ส.ป.ก. เพื่อประเมินผลการส่งเสริม ปรับปรุง

กระบวนการทำงานของ ส.ป.ก. ๓) การศึกษาสำรวจพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกรต่อการปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรผสมผสานเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน ๔) การติดตามและประเมินผลโครงการที่เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสาน (กิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนของ ส.ป.ก. เพื่อประเมินผลโครงการ และหาแนวทางการปรับปรุงโครงการให้ดียิ่งขึ้น)

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

พันจ่าเอกประเสริฐ มาลัย รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : กล่าวชื่นชมผู้วิจัยที่มีการทบทวนเอกสารดี และได้ตั้งข้อซักถามผู้วิจัยว่า กรณียาค่าความสัมพันธ์โคสแควร์ ตัวเลขใช้อย่างใด ตัวแปรลักษณะใด ใช้แบบช่วง หรือแบบใด ซึ่งผู้วิจัยได้ตอบข้อซักถามดังกล่าวว่าใช้การเก็บข้อมูลแบบ ratio

นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ส่วนนำ

๑.๑ บทคัดย่อ

๑) บทคัดย่อ ควรมีส่วนประกอบดังนี้

๑.๑.๑) วัตถุประสงค์ และขอบเขตการวิจัย

๑.๑.๒) วิธีการวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ จำนวนและลักษณะ

ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

๑.๑.๓) ผลการวิจัยโดยย่อ

๒) ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาพูด เช่น ไม่มีน้ำที่เพียงพอ เป็น น้ำไม่เพียงพอ ฯลฯ

๒. ส่วนเนื้อความ

๒.๑ บทนำ

๒.๑.๑) หน้าที่ ๑ บรรทัดที่ ๓-๑๔ เนื้อหาควรมีแหล่งอ้างอิง

๒.๑.๒) หน้าที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๗ ตรวจสอบการอ้างอิงเอกสารให้ถูกต้อง

(VisutBaimai, ๒๐๑๐) ถ้าเป็นชื่อภาษาอังกฤษควรจะเป็น (Baimai, ๒๕๑๐)

๒.๑.๓) หน้า ๒ บรรทัดที่ ๘ การตอบสนองเป้าหมายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังไม่พบเนื้อหาที่เป็นนโยบายหรือเป้าหมายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒.๑.๔) เนื้อหาสำคัญที่ควรมี ๒ ส่วน คือ ภารกิจของ ส.ป.ก. ในการดำเนินการเกี่ยวกับเกษตรผสมผสาน และโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ขั้นที่ ๑

๒.๑.๕) สมมติฐาน หน้า ๒ หัวข้อ ๑.๓ ควรย้ายไปไว้ท้ายบทที่ ๒

๒.๑.๖) หน้า ๓ หัวข้อ ๑.๔ และ ๑.๕ ควรสลับกัน

๒.๑.๗) หน้า ๓ หัวข้อ ๑.๖ นิยามคำศัพท์ ควรเป็นนิยามปฏิบัติการ

๒.๒ บทที่ ๒

๒.๒.๑) หน้า ๕ บรรทัดที่ ๖-๑๑ เว้นช่องว่างมากเกินไป และขาดหัวข้อที่ ๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๒.๒) หน้า ๕ หัวข้อ ๒.๑.๑ ควรพิสูจน์อักษร และมีการอ้างอิงหลายรูปแบบ

๒.๒.๓) หน้า ๖-๘ หัวข้อ ๒.๑.๒ ไม่พบแหล่งอ้างอิงในเนื้อหา

๒.๒.๔) เอกสารอ้างอิงบางฉบับไม่ทันสมัย

๒.๒.๕) ควรสรุปองค์ความรู้ที่เป็นของผู้วิจัยเองในแต่ละหัวข้อของการทบทวน

เอกสาร

๒.๒.๖) ขาดการทบทวนทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ แต่พบว่านำมาเป็นกรอบ

แนวคิดการวิจัย

๒.๒.๗) กรอบแนวคิดควรมีตัวแปรที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๒.๒.๘) ควรตั้งสมมติฐานการวิจัย ทั้งที่เป็นสมมติฐานหลัก และสมมติฐาน

ทางเลือกในทุกข้อที่ต้องการทดสอบ

๒.๓ บทที่ ๓

๒.๓.๑) หน้า ๒๒ ภาพที่ ๓.๑ กรอบขั้นตอนวิจัยควรนำไปไว้ท้ายสุดของ
บทที่ ๓ โดยวางไว้เป็นหัวข้อการดำเนินการวิจัย เพราะบทนี้ควรปรับให้เป็นขั้นตอนที่ดำเนินงาน
ที่เสร็จสิ้นแล้ว

๒.๓.๒) ส่วนที่ ๓.๑ ควรเพิ่มหัวข้อกรอบการวิจัย

๒.๓.๓) หน้า ๒๓ หัวข้อ ๓.๒ ควรปรับการเขียนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ให้มีความชัดเจน ทั้งในเชิงการสุ่มตัวอย่างและขนาดของตัวอย่าง

๒.๓.๔) หน้า ๒๔ ควรระบุด้วยว่าผลการสอบถามได้คืนกลับมาร้อยละเท่าใด
ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

๒.๓.๕) หน้า ๒๕ บรรทัดสุดท้าย และหน้าที่ ๒๖ บรรทัดสุดท้าย ควรมีการอ้างอิง
ในวิธีการด้วย

๒.๓.๖) หน้า ๒๗ หัวข้อ ๓.๕.๑ ควรระบุค่าใช้จ่ายโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

๒.๔ บทที่ ๔

๒.๔.๑) หน้า ๓๑ หัวข้อ ๓) และ ๔) ควรสลับหัวข้อกันตามเนื้อหาในตาราง

๒.๔.๒) หน้า ๓๑ ข้อ ๕ เนื้อหาตอนท้ายขาดหายไป

๒.๔.๓) หน้า ๓๒ เป็นต้นไป ในส่วนที่เป็นตารางเกือบทั้งหมดไม่ระบุจำนวน
ตัวอย่างทั้งหมด

๒.๔.๔) หน้า ๓๓ ตารางที่ ๔.๓ การใช้ค่าเฉลี่ย ควรระบุค่าการกระจายตัว
ของข้อมูลด้วย (s.d.)

๒.๔.๕) หน้า ๓๓ หัวข้อ ๔.๒.๑ ควรมีการพิสูจน์อักษร และเขียนช่วงอายุผิด

๒.๔.๖) หน้า ๓๔ บรรทัดที่ ๔ เป็นต้นไป เนื้อหา “ต่ำสุดที่” ควรเปลี่ยนเป็น
“ต่ำสุดคือ” และใส่ “ตามลำดับ” ต่อท้ายราย ด้วย

๒.๔.๗) หน้า ๓๕ หัวข้อ ๔.๒.๒ การอธิบายควรเรียงลำดับเรื่องราวตามเนื้อหา
ในตาราง

๒.๔.๘) หน้าที่ ๓๙ ตารางที่ ๔.๗ ควรระบุหน่วยด้วยว่าเป็นอะไร เช่น (ไร่) หรือ (ราย) หรือ (ร้อยละ)

๒.๔.๙) หน้าที่ ๓๙ หัวข้อ ๔.๓.๓ ใบเอกสารอนุญาต ขอให้เปลี่ยนเป็น หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒.๔.๑๐) ตารางที่ ๔.๘ ๔.๙ ๔.๑๐ ๔.๑๑ ๔.๑๒ ๔.๑๓ ๔.๑๔ ๔.๑๕ ๔.๑๖ ๔.๑๗ ๔.๑๘ ๔.๑๙ ๔.๒๐ ๔.๒๑ และ ๔.๒๒ เป็นการประมวลของคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก และเลือกได้มากกว่า ๑ คำตอบ การแสดงผลผู้วิจัยควรระบุให้ชัดเจนว่าต้องการนำเสนอข้อมูลที่เป็นสัดส่วนของผู้ตอบคำถาม หรือสัดส่วนของจำนวนคำตอบที่ได้ ส่งผลให้การเขียนผลการวิจัยไม่ชัดเจนไปด้วย

๒.๔.๑๑) หน้าที่ ๕๔ หัวข้อ ๔.๙ การทดสอบสมมติฐานควรใช้สถิติที่ถูกต้อง การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของ ๒ ตัวแปร ให้ถูกต้องตามเงื่อนไข ค่าตัวแปรที่สามารถหาค่าได้ ๑ ตัวแปรสามารถใช้ค่า t-test หรือ F-test ได้ ซึ่งดีกว่าการใช้ ไคสแควร์ เพียงอย่างเดียว และการทดสอบสมมติฐานควรเขียนสมมติฐานให้ชัดเจนก่อนทดสอบในแต่ละหัวข้อ

๒.๔.๑๒) หน้าที่ ๕๘ ข้อ ๔.๑๐ ข้อเสนอแนะเป็นข้อมูลจากแบบสอบถาม หรือจากผู้วิจัย หากเป็นของผู้วิจัยให้ใส่ไปในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะในบทถัดไป

๒.๔.๑๓) หน้าที่ ๖๑ ภาพที่ ๔.๔ ข้อมูลที่เป็นกรอบข้อเสนอแนะ ควรมาจาก ผลการตอบแบบสอบถามเป็นหลัก

๒.๕ บทที่ ๕ ควรแยกเป็น ๓ ส่วนหลัก

๒.๕.๑) สรุปควรสรุปเนื้อหาโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักและไม่จำเป็นต้องใส่ หัวข้อ ให้ใช้ย่อหน้าแทน

๒.๕.๒) อภิปรายผล ให้อภิปรายตามวัตถุประสงค์ เช่น ตามวัตถุประสงค์ ที่ ๑ เพื่อศึกษาทัศนคติและความพร้อมของเกษตรกรต่อการทำเกษตรกรรมผสมผสานพบว่า..... ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ.....(งานวิจัยที่ทบทวนมา)

๒.๕.๓) ข้อเสนอแนะ ให้เสนอแนะตามข้อศึกษาของวัตถุประสงค์ หรืออาจ แยกเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๓. ส่วนท้าย หน้าที่ ๖๗ การเขียนงานวิจัยควรใช้เอกสารอ้างอิงแทนการใช้ บรรณานุกรม และควรใช้รูปแบบให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

พันจ่าเอกประเสริฐ มาลัย รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า หน้าที่ ๒๙ ในส่วนของการตอบแบบสอบถามที่มีการคิดค่าคะแนนโดยใช้ Likert scale พบว่าค่าของช่วงบางช่วง ไม่เท่ากัน ให้ผู้วิจัยตรวจสอบค่าดังกล่าวให้ถูกต้อง

นางอาทิตยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขต ปฏิรูปที่ดิน : ประเด็นที่ ๑ ให้ผู้วิจัยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประเด็นที่ ๒ ตารางที่เป็นส่วน ของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้หลายคำตอบ ผู้วิจัยยึดคำตอบจากสัดส่วนของจำนวนคำตอบหรือสัดส่วน

ของจำนวนผู้ตอบ ควรระบุค่าของจำนวนข้อมูล (n) ลงไปในหัวตารางด้วย ประเด็นที่ ๓ ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่สอดคล้องกับผลการวิจัย แต่มีบางข้อที่ไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัย ให้ผู้วิจัยช่วยตรวจสอบ และประเด็นที่ ๔ ในการตรวจสอบค่าต่าง ๆ ที่แสดงในผลการวิจัย ให้ผู้วิจัยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ว่ามีความถูกต้องหรือไม่

นายศุภมิตร ศรีวัฒนชัย นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าพบข้อสังเกตดังนี้ ประเด็นที่ ๑ รายงานครัวเรือนของผู้ที่ทำเกษตรผสมผสาน มีรายงานว่าเพิ่มขึ้นในภาคเกษตร ประเด็นที่ ๒ ตัวแปรอิสระ เอกสารสิทธิมีผลต่อการทำเกษตรผสมผสานหรือไม่

มติที่ประชุม เห็นชอบ และเสนอให้ผู้วิจัยปรับแก้ตามที่กรรมการได้เสนอแนะ และเสนอต่อกรรมการอ่านเล่มเพื่อตรวจสอบ และอนุมัติให้จัดทำเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่ต่อไป

เรื่องที่ ๔.๓ พิจารณาเห็นชอบร่างรายงานเอกสารวิชาการ ฉบับสมบูรณ์ จำนวน

๑ เรื่อง

๔.๓.๑ รายงานผลการศึกษาโครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการสร้างความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) จังหวัดกาญจนบุรี

โดย นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวเกียร เมาทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
นายณภดล มนตรี	จางหมบริกรด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
	สำนักวิชาการและแผนงาน

๑) วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑) เพื่อศึกษาสถานการณ์ผลการดำเนินงาน สภาพปัญหา และอุปสรรคโครงการความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง)

๑.๒) เพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการสร้างความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง)

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒.๑) ได้ทราบสถานการณ์ผลการดำเนินงาน สภาพปัญหา และอุปสรรคโครงการไผ่กิมชุง

๒.๒) ได้แนวทางและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงการ

๓) การทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น ๕ ประเด็น คือ

๓.๑) โครงการความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) การปรับโครงสร้างสินค้าเกษตรเชิงการตลาดนำการผลิต

๓.๒) โครงการความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) จังหวัดกาญจนบุรี

๓.๓) การปลูกไผ่กิมชุง

๓.๔) การติดตามประเมินผลโครงการ

๓.๕) ปัจจัยของความสำเร็จในการบริหารจัดการคุณภาพของโครงการภาครัฐ

๔) ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการความร่วมมือไตรภาคี กรณีไผ่กิมชุง ในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ๓ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) ในพื้นที่ ๕ อำเภอ จำนวน ๑๘ กลุ่ม โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (๒) เจ้าหน้าที่บริษัท สวนเกษตรทิพย์สมบัติ จำกัด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual In Depth Interview) และ (๓) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.ส่วนกลาง และ ส.ป.ก.กาญจนบุรี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual In Depth Interview)

ใช้แนวคิดในการดำเนินการติดตามและประเมินผล โดยใช้แนวคิดของ Stufflebeam โดยใช้การประเมินที่เรียกว่า “CIPP approach” ซึ่งพิจารณา ๔ ส่วน คือ สภาพแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลติดตาม (Product Evaluation)

๕) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

๕.๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และบริษัทฯ)

๕.๒) การสนทนากลุ่ม (เกษตรกร)

๕.๓) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

๖) ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phrase)

ระหว่างเดือนเมษายน ๒๕๖๒ - สิงหาคม ๒๕๖๒

๗) ขอบเขตของการวิจัย

๗.๑) กระบวนการดำเนินงานโครงการความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งในส่วนของ ส.ป.ก. บริษัท และเกษตรกร เช่น การคัดเลือกพื้นที่ การส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรในการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต เป็นต้น

๗.๒) ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ

๘) สรุปผลการประเมินโครงการโดยใช้ CIPP Model ดังนี้

๘.๑) การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการ (Context Evaluation) พบว่า มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับเกษตรกร โดยการสนับสนุนสินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำ ความเป็นไปได้ และความเสี่ยงของโครงการพบว่า การกำหนดชนิดพืชที่ส่งเสริม (ไผ่กิมชุง) เป็นการกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารของ ส.ป.ก. ในขณะนั้น แต่ไม่พบข้อมูลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของไผ่กิมชุงกับพื้นที่เป้าหมาย และขาดการวิเคราะห์ความต้องการของตลาดที่มีต่อหน่อไม้ไผ่กิมชุงซึ่งส่งผลให้โครงการนี้มีความเสี่ยงทั้งด้านการผลิต และด้านการตลาด เนื่องจากไผ่กิมชุงเป็นพืชชนิดใหม่ที่น่าเข้ามาในพื้นที่

และประเทศไทยในช่วงนั้น แต่ ส.ป.ก. ไม่ได้มีการวิเคราะห์ความเสี่ยง และการวางแผนเพื่อรับมือต่อความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขณะดำเนินโครงการ

๘.๒) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) พบว่าในช่วงที่ดำเนินโครงการของบริษัทฯ มีเพียงผู้จัดการสวนที่มีประสบการณ์ แต่ยังไม่สามารถยืนยันว่าบริษัทมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านไผ่กิมชุง ในส่วนของการประเมิน ส.ป.ก.ส่วนกลาง และ ส.ป.ก. จังหวัด ด้านปัจจัยนำเข้าโครงการพบว่า ส.ป.ก. ไม่มีบุคลากรที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านไผ่กิมชุง

การประเมินสินเชื่อจากกองทุนฯ พบว่าเป็นการปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำซึ่งสอดคล้องกับโครงการ แต่เกษตรกรให้ข้อมูลว่าวงเงินกู้ที่ได้จากกองทุนฯ ไม่เพียงพอให้เกษตรกรเพื่อบำรุงดูแลไผ่กิมชุง ในช่วงปีแรกที่ปลูก เนื่องจากจำนวนเงินมากกว่าครึ่งหนึ่งของวงเงินกู้ถูกใช้ไปเพื่อจ่ายค่าต้นทุนไผ่ให้กับบริษัท และอีกส่วนที่เหลือให้เพื่อเตรียมแปลงก่อนปลูกไผ่กิมชุงทำให้เกษตรกรไม่มีเงินเหลือที่จะบำรุงดูแลต้นไผ่

๘.๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ในขั้นตอนของการจัดทำบันทึกข้อตกลงสัญญาซื้อขายพบว่าการจัดเตรียมบันทึกข้อตกลง และสัญญาซื้อขาย ไม่มีการพิจารณา และวิเคราะห์จากผู้ที่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญการปลูกไผ่ และการจัดการตลาดไผ่กิมชุง อีกทั้งเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเสียที่สำคัญจากการดำเนินโครงการไม่มีส่วนร่วมในการจัดเตรียม MOU และสัญญาซื้อขาย ส่วนการประเมินรูปแบบ และช่องทางการประชาสัมพันธ์โครงการ พบว่า รูปแบบและช่องทางที่ ส.ป.ก. และบริษัทใช้เพื่อเผยแพร่ข้อมูลโครงการมีความหลากหลาย และเข้าถึงง่าย การประเมินขั้นตอนการให้สินเชื่อเป็นไปตามขั้นตอนของการปล่อยสินเชื่อของกองทุนฯ

๘.๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) พบว่า โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรต้องใช้ต้นทุนในการจัดการไผ่กิมชุงที่สูงกว่าวงเงินสินเชื่อที่ได้รับ และไม่พบข้อมูลกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนการประเมินประเด็นผลผลิตหน่อไม้ไผ่กิมชุง พบว่า เกษตรกรไม่สามารถผลิตหน่อไม้ได้ตามที่คาดการณ์ไว้ ไม่สามารถควบคุมคุณภาพของหน่อไม้ให้ได้ตามมาตรฐานที่บริษัทกำหนด อีกทั้งยังไม่อนุญาตให้เกษตรกรขายผลผลิตที่ตกเกรดให้กับตลาดอื่น แต่บริษัทก็ไม่ได้รับซื้อหน่อไม้ที่ตกเกรดจากเกษตรกร

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางสาวสุรชาติ พูนฉาย ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกองทุน :
ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

๑) สำนักบริหารกองทุนได้นำผลงานวิจัยโครงการสร้างความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) นำเสนอต่อคณะอนุกรรมการกองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในที่ประชุมได้ให้ข้อสังเกตว่าการเขียนโครงการยังขาดการเชื่อมโยงเพื่อส่งต่อถึงสำนักบริหารกองทุน จึงขอเสนอแนะให้ผู้วิจัยเพิ่มเติมในส่วนของบทนำ แสดงให้เห็นภาพความเชื่อมโยงจากภาพใหญ่ลงมา เช่น ที่มาของโครงการตามมติของนายกรัฐมนตรี มาสู่นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเป็นแผนงานโครงการของ ส.ป.ก. เป็นต้น ในส่วนบทที่ ๑ หน้า ๒ พบว่ามีการเขียนกรอบแนวคิดด้านกระบวนการ ๖ ข้อย่อยแต่ในเนื้อหาหมิ่นมากกว่าที่กำหนดไว้ เห็นควรให้เขียนเพิ่มเติมในส่วนของกรอบแนวคิดให้ครบตามเนื้อหา ผู้รับผิดชอบโครงการมีรายชื่อ

เจ้าหน้าที่สำนักบริหารกองทุนร่วมปฏิบัติงานในทีมแต่ไม่รายชื่อในส่วนของการนำเสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้าให้พิจารณาว่าควรเพิ่มเติมหรือไม่

๒) บทที่ ๒ หน้าแรก ผู้วิจัยได้เขียนชื่อโครงการแต่ยังขาดการเรียบเรียงเนื้อหาความเชื่อมโยงของโครงการสร้างความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) มาสู่การดำเนินงานโครงการของ ส.ป.ก. กาญจนบุรี อย่างไร และตารางที่ ๒.๑ แสดงชนิดสินค้าความร่วมมือและทิศทางการผลิต มีการแสดงข้อมูลการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ส.ป.ก. กับหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน ๓๗ บริษัท ๒๘ สินค้า ขอให้ทีมวิจัยเขียนสรุปรายละเอียดความร่วมมือไตรภาคี (ไผ่กิมชุง) ระหว่าง ส.ป.ก. กับบริษัทสวนเกษตรทิพย์สมบัติ เพื่อเป็นที่มาและความร่วมมือของโครงการ และหน้า ๒๘ ขอให้ปรับแก้ไขขั้นตอนการให้สินเชื่อเงินกองทุนเพื่อความถูกต้องของเนื้อหา

๓) บทที่ ๓ ขอให้ตรวจสอบที่มาของการเก็บข้อมูล จำนวน ๑๔ กลุ่ม จากกลุ่มเป้าหมาย ๑๘ กลุ่ม มีความถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือไม่ ควรปรับปรุงการจัดเรียงหัวข้อการดำเนินงานโครงการลำดับที่ ๑-๙ ให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา และหน้า ๓๖ ตารางที่ ๓.๕ ข้อ ๑ การคัดเลือกบริษัท ข้อที่ ๓ ขาดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่เข้ามาดูแลเกษตรกรในโครงการ ควรระบุให้ชัดเจนว่าเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของ ส.ป.ก. หรือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท

๔) ขอให้ผู้วิจัยเขียนข้อเสนอแนะไว้ ๒ ด้าน คือแนวทางในการแก้ไขปัญหา และการป้องกันปัญหา ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แต่ไม่ได้เขียนไว้ในเนื้อหา ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ กรณีคล้ายไผ่กิมชุง เมื่อในอนาคตจะมีการดำเนินงานในลักษณะนี้อีก

๕) ขอให้ผู้วิจัยตรวจสอบข้อบกพร่องตลอดทั้งเล่มเนื่องจากพบการเขียนผิดถูกหลายจุด

นางสาวอัญชลี ช่างตระกูล นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินชำนาญการ : ได้ให้ข้อคิดเห็นดังนี้

ขอความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเขียนผลการศึกษาระเมินโดยใช้ทฤษฎี CIPP MODEL ควรเขียนกรอบแนวคิดปัจจัยนำเข้ากับให้สอดคล้องกับเนื้อหาผลการประเมิน และควรเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็นหรือไม่ เช่น หน้า ๕๑ ข้อ ๓.๕ เกษตรกรมีการเตรียมแปลง การปลูก การใส่ปุ๋ย ตามคำแนะนำของบริษัทไม่ได้ตัดสินใจสรุปว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑ ดีหรือไม่ อย่างไร

นายสุรัช ยุธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ผลการประเมินงานวิจัยเป็นข้อเท็จจริงของโครงการที่มีอยู่จริง เกษตรกรมีความต้องการเงินทุน บริษัทค่อนข้างปกปิดข้อเท็จจริง จากกลุ่มเกษตรกร ๑๘ กลุ่ม เก็บข้อมูล ๑๔ กลุ่ม เป็นข้อมูลเชิงลบหากมีเกษตรกรรายที่ประสบผลสำเร็จมีรายได้ขอให้ให้นำข้อมูลเขียนเพิ่มเติม

นางอาทิตย์ พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับการเขียนเชื่อมโยงที่มาของโครงการของรัฐ เป็นนโยบายตลาดนำการผลิตหรือไม่ เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงของโครงการ รวมถึงกระบวนการดำเนินงานโครงการความร่วมมือไตรภาคีของ ส.ป.ก. การดำเนินงานของจังหวัดยังไม่ชัดเจน และการเขียนประเมินโดยนำทฤษฎี CIPP MODEL มาใช้ควรเขียนให้มีความสอดคล้องกัน องค์ประกอบของเนื้อหาต้องครบด้าน ขอชมทีมวิจัยที่ทำเรื่องนี้ ถือว่าทำได้ดีสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในระยะเวลาสั้น และยังมีหลายโครงการที่มีลักษณะเดียวอาจมีข้อเสนอแนะแบบนี้อีก และต้องมีเกณฑ์ตัดสินที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น รวมถึงตัวชี้วัด คือ อะไร ฉะนั้นต้องประเมินตามหลักเกณฑ์และตัวชี้วัด ให้เสนอข้อควรพิจารณากรณีที่มี

เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมว่าต้องมีข้อพึงระวังประเด็นใดบ้าง เพื่อจะได้เป็นกรณีตัวอย่างสำหรับโครงการอื่น ๆ และให้ปรับแก้ตามที่คุณแทนสำนักบริหารกองทุนเสนอแนะ

นายวุฒพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การเขียนผลการประเมินของโครงการแสดงให้เห็นถึงช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเหมือนกับว่า ส.ป.ก. ไม่ได้ดำเนินการอะไรเลย แต่มีสิ่งที่น่าสนใจคือ การเขียนสรุปโครงการออกมาเป็นโมเดล เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ประเมินผลโครงการเบื้องต้น โดยการสร้างเงื่อนไขประกอบการพิจารณาโครงการ และใช้ระยะเวลาไม่นานสามารถรู้ผลความเป็นไปได้ของโครงการควรดำเนินการต่อหรือมีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นควรหยุดโครงการ เพื่อป้องกันความล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นซ้ำซ้อนในอนาคต โดยเฉพาะโครงการนโยบายเร่งด่วน โครงการใหม่ ๆ และถ้านำข้อมูลมาสรุปเป็นคู่มือมีการสร้างเงื่อนไขสามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบได้หรือไม่ และเขียนเป็นมติ คปก. ได้หรือไม่

มติที่ประชุม อนุมัติให้เป็นเอกสารวิชาการ และให้ปรับปรุงแก้ไขตามมติคณะกรรมการ เสนอต่
คณะกรรมการอ่านผลงานก่อนเผยแพร่ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่าน ๓ ราย ดังนี้

๑. นายสุรชัย ยุทธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี
๒. นางสาวสุภาทิพย์ ชนฉาย นักวิชาการปฏิบัติการที่ดินชำนาญการพิเศษ

เรื่องที่ ๔.๔ พิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าเอกสารวิจัย จำนวน

๓ เรื่อง

๔.๔.๑ การวิจัย และพัฒนาเครื่องหยอดข้าวแบบสก็เลี่ยนสำหรับนํ้าตม

โดย นายวิสุทธิ์ เลิศไกร วิศวกรรมการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน

๑) วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๑) เพื่อออกแบบพัฒนาเครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบสกีเลื่อนสำหรับปลูกข้าว

- ๑.๒) เพื่อสร้างต้นแบบ ทดสอบ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลเครื่องหยอดข้าวแบบสกรูเลื่อนสำหรับปลูกข้าวนาตาม

๒) ขอบเขตการวิจัย

- ๒.๑) ขอบเขตด้านการออกแบบ และพัฒนา โดยออกแบบ และพัฒนาเครื่องมือปลูกข้าว
นาขั้นน้ำตมที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบจ่ายเมล็ด และปรับรูปแบบสปีเกิ้ลเลื่อน

- ๒.๒) ขอบเขตการสร้างเครื่อง เป็นการสร้างต้นแบบเครื่องหยอดข้าวแบบสกีเลื่อน
ขนาด ๙ แฉวปลูก และลากจูงด้วยรถไถเดินตาม พร้อมจัดทำชุดเคลื่อนย้ายรองรับตัวเครื่อง

- ๒.๓) ขอบเขตการทดสอบ และเก็บข้อมูล ประกอบด้วย การทดสอบทางทฤษฎีในห้องทดลอง ทดสอบการจ่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ทดสอบความลึกของยางกวาดข้าว การทดสอบในแปลง ดำเนินการเก็บข้อมูล อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว ระยะเวลาที่ใช้ในการทดสอบ จำนวนเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ยต่อจุดการหยอด ความเร็วรถไถลากจูง ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการใช้เครื่องหยอดฯ

๓) กระบวนการวิจัย ประกอบด้วย

๓.๑) การศึกษารวบรวมข้อมูล มีการศึกษาปัญหา / ต้นทุนการทำนา ศึกษาเกี่ยวกับการหยอดข้าวหน้าน้ำท่วมชนิดต่างๆ ที่มีใช้

๓.๒) การออกแบบและสร้างเครื่องมือ ออกแบบโดยให้สามารถใช้วัสดุทั่วไป สามารถทำได้ง่าย และมีประสิทธิภาพ

๓.๓) การทดสอบเก็บข้อมูล มีการทดสอบทางทฤษฎี และทดสอบในแปลงทดสอบ

๓.๔) การวิเคราะห์/เปรียบเทียบผล

๓.๔.๑) วิเคราะห์ประสิทธิภาพ

๓.๔.๒) เปรียบเทียบกับนาหว่าน

๓.๔.๓) เปรียบเทียบกับเครื่องหยอดอื่นในประเภทเดียวกัน

๔) ผลการวิจัย พบว่าเครื่องหยอดข้าวแบบสกีเลื่อนใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเพียง ๗.๕๕ กิโลกรัม/ไร่ มีขั้นตอนน้อย เพราะเมื่อแช่เมล็ดพันธุ์ข้าวแล้วสามารถนำไปปลูกได้เลย ลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ ลดต้นทุน ทำงานได้มากกว่า ๒๐ ไร่/วัน สามารถจัดการแปลงได้ง่าย ลดโรคและแมลงได้ดี ข้าวแตกกอดี และเกิดการยอมรับจากเกษตรกรผู้ใช้โดยสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่ในหลายพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี แปลงเกษตรกรนอกเขตปฏิรูปที่ดิน (เอกชน) จังหวัดราชบุรี แปลงเกษตรกรนอกเขตปฏิรูปที่ดิน (เอกชน) จังหวัดนครปฐม

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ในด้านเศรษฐกิจภาพรวมผู้วิจัยสามารถคำนวณข้อมูลทั้งประเทศได้จริงหรือไม่ ซึ่งพิจารณาในทางปฏิบัติอาจจะเป็นไปได้ยาก และผลการวิจัยเมื่อสร้างเครื่องหยอดข้าวสำเร็จเรียบร้อยแล้วจะดำเนินการต่อยอดงานวิจัยอย่างไร และจะสามารถขยายผลให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินนำไปปฏิบัติใช้ได้อย่างไร และขอฝากในส่วนของการต่อยอดเพื่อการเผยแพร่และสร้างการรับรู้ให้กับบุคคล/หน่วยงานภายนอกด้วย

นางอาทิตย์ยา พงพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ให้ความเห็นต่องานวิจัยชิ้นนี้ว่าเป็นงานวิจัยมีความเฉพาะทางในด้านวิศวกรรม ซึ่งถ้ามองในด้านการนำไปใช้ประโยชน์แล้วจะพบว่า โจทย์การวิจัยมีความชัดเจนที่จะสร้างเครื่องหยอดข้าวหน้าน้ำท่วมและจะนำไปใช้ในเขตชลประทาน ผู้วิจัยไม่ควรระบุว่าจะนำไปใช้เฉพาะในเขตชลประทานเท่านั้น เนื่องจากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้กับน่าน้ำท่วมได้ในทุกพื้นที่ของประเทศ

จุดที่ควรมีการเพิ่มเติมในส่วนของบทที่ ๒ คือ การทบทวนวรรณกรรมในด้านของนวัตกรรมที่ควรมีความครบถ้วนและครอบคลุมมากขึ้นไปกว่านี้ เช่น รูปแบบของเครื่องหยอดข้าวในประเทศ มีทั้งหมดกี่รูปแบบ มีรูปแบบใดบ้างที่มีหลักการทางวิศวกรรมที่ใกล้เคียงกับเครื่องหยอดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

และสามารถนำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและผลการทดสอบเครื่องหยอดข้าวที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในด้านประสิทธิภาพ สมรรถนะการทำงานที่ผู้อื่นได้ทดสอบไว้แล้วมาเปรียบเทียบกับผลการทดสอบของผู้วิจัย และในส่วนของตารางผู้วิจัยได้มีการเปรียบเทียบกับเครื่องหยอดข้าวอื่น ๆ แต่ในบทที่ ๒ ยังไม่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงเครื่องหยอดข้าวอื่น ๆ มีจำนวนประเภท และจำนวนกลุ่มเท่าใด และเครื่องหยอดของผู้วิจัยนั้นถูกจัดอยู่ในประเภทใด กลุ่มใด ซึ่งผู้วิจัยควรเพิ่มเติมในส่วนนี้ โดยเฉพาะเครื่องหยอดที่มีลักษณะใกล้เคียงกับของผู้วิจัยมากที่สุด ผลการทดสอบเปรียบเทียบออกมาเป็นอย่างไรและแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย (หน้า ๔๑) แนะนำให้ทางผู้วิจัยปรับใหม่หลังจากที่ได้ทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมแล้ว และทบทวนว่าการวิจัยเชิงประติฐ์จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดการวิจัยหรือไม่ แต่ถ้าผู้วิจัยมีความประสงค์จะเขียนควรเขียนให้ถูกต้อง และควรเขียนในลักษณะที่แสดงถึงปัจจัยหรือหลักการที่จะทำให้เกิดสิ่งประติฐ์นั้นขึ้นมา จากกรอบแนวคิดของผู้วิจัยที่มีประเด็นในด้านทัศนคติของเกษตรกร ซึ่งในส่วนนี้ควรมีการทบทวนวรรณกรรมในด้านทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการใช้เครื่องจักรกลได้ด้วย จะทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควรนำไปประกอบเพื่อการอภิปรายผลในหน้า ๗๓ ข้อ ๕.๒ และ ๕.๓ ที่มีส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบ ซึ่งในส่วนของ การทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยควรมีข้อมูลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างการใช้เครื่องหยอดข้าวเพื่อทดแทนการดำนาและเครื่องหว่านข้าวด้วย เพราะผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้ คือ เครื่องหยอดข้าว และในหน้า ๗๖ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลของภาพรวมทางเศรษฐกิจซึ่งเขียนในรูปแบบของการวิเคราะห์คาดการณ์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ การลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากผลอาจจะไม่ได้เกิดขึ้นตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ และจากการทบทวนวรรณกรรมจะต้องสรุปให้ได้ว่าสภาพปัญหาข้อจำกัดของเครื่องหยอดข้าวที่มีอยู่ในปัจจุบันคืออะไร แล้วแสดงให้เห็นว่าเครื่องหยอดข้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถแก้ปัญหาและข้อจำกัดเหล่านั้นได้ และสามารถแสดงถึงเหตุผลที่ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องหยอดข้าวเครื่องนี้ขึ้นมา เช่น การบำรุงรักษาทำได้ง่ายเกษตรกรสามารถทำเองได้ เป็นต้น

ส่วนของบทที่ ๓ ในหัวข้อที่ ๓.๑ มีเนื้อหาที่สั้นเกินไป ผู้วิจัยควรเขียนเพื่อขยายความหรืออธิบายเพิ่มเติม

ส่วนของผลการวิจัย ประเด็นการทดสอบการทำงานของเครื่องหยอดข้าว (หน้า ๗๑) ผู้วิจัยได้สรุปสภาพปัญหาเรื่องการหมุนลื้อของเครื่องหยอดขณะทำงานจะมีดินโคลนติดได้ง่าย และข้อ ๓ การหยุดรถจะมีแรงเฉื่อยทำให้ไม่สามารถหยุดรถได้ตามที่ต้องการ ผู้วิจัยได้นำปัญหา ๒ ข้อนี้ไปปรับปรุงแก้ไขเครื่องหยอดข้าวแล้วหรือไม่ และสิ่งที่ขาดหายไปจากผลการวิจัย คือ การนำผลการทดสอบเครื่องหยอดข้าวที่นำไปทดสอบในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ไปขยายผล โดยผู้วิจัยควรจะมีการเขียนเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยได้นำเครื่องหยอดข้าวที่สร้างขึ้นไปขยายผลแล้ว และงานวิจัยนี้ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์แล้ว ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีผลทางวิชาการที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงภายหลังการใช้เครื่องหยอดข้าวแล้วก็ตาม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยควรมีการทบทวนการเขียนบทสรุปให้มีเนื้อหาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วน ๆ และควรมีมากกว่าหนึ่งย่อหน้า ซึ่งเนื้อหาที่สรุปมานั้นสั้นเกินไป รูปแบบการเขียนควรประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ เช่น การออกแบบเครื่องหยอดข้าว วิธีการสร้างเครื่องหยอดข้าว การทดสอบเครื่องหยอดข้าว การนำเครื่องหยอดข้าวไปใช้ประโยชน์ และอธิบายถึงจุดเด่นและจุดด้อยของเครื่องหยอดข้าวที่สร้างขึ้น ในส่วนข้อเสนอแนะต่อการนำเครื่องหยอดไปใช้

ประโยชน์ควรเขียนให้ชัดเจนว่าใครจะเป็นผู้นำไปใช้ประโยชน์ และเงื่อนไขของการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทดสอบเครื่องหยอดข้าวมีอะไรบ้าง และถ้าต้องการจะใช้เครื่องหยอดข้าวนี้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดควรทำอย่างไร ในประเด็นของทัศนคติ/ความเชื่อและพฤติกรรมของเกษตรกรผู้ใช้เครื่องหยอดข้าว มีผลต่อประสิทธิภาพ การใช้เครื่องหยอดข้าวอย่างไร ซึ่งในส่วนของการออกแบบคิด ควรมีเรื่องของทัศนคติ/ความเชื่อและพฤติกรรมของเกษตรกรที่มีต่อการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรที่เป็นนวัตกรรมร่วมด้วย และในส่วนข้อเสนอเชิงนโยบาย หน้า ๗๘ ได้เขียนเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ไว้ที่ย่อหน้าสุดท้ายนั้น ผู้วิจัยควรปรับหรือตั้งประเด็นการเขียนถึงเงื่อนไขการนำเครื่องหยอดไปใช้ประโยชน์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดว่าคืออะไร และสามารถจัดสิทธิบัตรเครื่องหยอดข้าวที่วิจัยนี้ได้หรือไม่

นอกจากนั้นแล้วผู้วิจัยควรจัดทำคู่มือประกอบ ซึ่งสามารถใส่ไว้ในส่วนของภาคผนวก ซึ่งเอกสารคู่มือนี้ยังสามารถผลิตออกเป็นเอกสารเผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร/บุคคลภายนอก หรือหน่วยงานที่สนใจได้ด้วย

สำหรับการใช้คำและภาษา ผู้วิจัยควรใช้ภาษาในการเขียนงานวิจัยที่เป็นทางการมากกว่านี้

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้กล่าวถามผู้วิจัยว่าเคยทำเครื่องหยอดข้าวสำหรับนาแห้งมาก่อนแล้วผู้วิจัยยังมีแนวคิดที่จะดำเนินการต่อหรือไม่ เนื่องจากพื้นที่ ส.ป.ก. ส่วนใหญ่นั้นอยู่นอกเขตชลประทาน ดังนั้นการทำเครื่องหยอดข้าวสำหรับนาแห้งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้เป็นอย่างมาก และในส่วนของการตั้งข้อจำกัดของเครื่องหยอดข้าว นาที่น้ำท่วม ผู้วิจัยไม่ได้อธิบายไว้ว่าข้อจำกัดนั้นมีมากหรือน้อยเพียงใด และมีแนวทางในการแก้ไขข้อจำกัดนั้นไว้อย่างไร เพราะเมื่อเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติได้นำไปใช้ เกษตรกรจะต้องแก้ไขด้วยตนเอง ผู้วิจัยในฐานะผู้ผลิตจึงควรศึกษาเทคนิควิธีการแก้ไขเพื่อรองรับในจุดนี้ไว้ให้พร้อมสำหรับผู้ปฏิบัติด้วย

นายวิสุทธ์ เลิศไกร วิศวกรการเกษตรชำนาญการพิเศษ ผู้วิจัย : ได้ตอบข้อคำถามต่อ ผอ.สวผ. ในเรื่องเครื่องหยอดนาแห้งว่า ขณะนี้เครื่องหยอดข้าวนาแห้งค่อนข้างสมบูรณ์และพร้อมที่จะขยายผลให้จังหวัดที่มีความสนใจ โดยเฉพาะจังหวัดในเขตภาคอีสาน และในส่วนของการตั้งข้อจำกัดเครื่องหยอดข้าว นาที่น้ำท่วม นั้น ผู้วิจัยจะเขียนเพิ่มเติมในเล่มฉบับสมบูรณ์และจะเขียนไว้ในส่วนของข้อเสนอแนะ เช่น วิธีการใช้ การบำรุงรักษา และสภาพปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานจริง คือ การเดินเครื่องยนต์ด้วยความเร็วมากเกินไปจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของเครื่องหยอดข้าว เป็นต้น

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นของกระบวนการวิจัย ที่นอกจากเชิงการเปรียบเทียบกับวิธีการใช้งานของเครื่องหยอดข้าวแล้ว ผู้วิจัยควรเพิ่มเติมในประเด็นของการเปรียบเทียบกับมิติ/ลักษณะของเครื่องหยอดข้าว โดยต้องตัดปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องออก เช่น แรงงาน เป็นต้น และผลการเปรียบเทียบ ที่ได้เครื่องหยอดข้าวของผู้วิจัยมีมิติ/ลักษณะที่เด่นกว่าเครื่องเปรียบเทียบหรือไม่

สำหรับการออกแบบและการสร้างเครื่องหยอดข้าว ผู้วิจัยได้ทำร่วมกับเกษตรกร หรือมีการสอนให้เกษตรกรได้ทำด้วยตนเองหรือไม่ เพราะเมื่อเกิดปัญหาหรือเกษตรกรมีข้อสงสัย ผู้วิจัยจะสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสภาพพื้นที่ได้

สิ่งที่ควรเพิ่มเติมในเนื้อหางานวิจัย คือ ผลการทดสอบจากการนำเครื่องหยอดข้าวไปใช้ในพื้นที่ทั้ง ๕ จังหวัด และจัดทำคู่มือการใช้งานเครื่องหยอดข้าวเบื้องต้น

มติที่ประชุม เห็นควรให้ปรับร่างงานวิจัยฉบับนี้ เป็น “งานวิจัยฉบับสมบูรณ์” และให้แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการเสนอต่อคณะกรรมการอ่านเล่มผลงานวิจัยก่อนเผยแพร่ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม จำนวน ๓ ราย ดังนี้

๑. นางอาทิตย์ยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
๒. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๓. นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน

๔.๔.๒ การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าข้าวพันธุ์พื้นเมืองในสวนยางพารา และปาล์มน้ำมันของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

- โดย นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นายประเสริฐ กองสง นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
นายพชร แสนหล้า นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
สำนักวิชาการและแผนงาน

๑) วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑) เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตและคุณค่าทางโภชนาการในข้าวไร่พันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑.๒) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าวพันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบางรูป อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๒.๑) ทราบสถานการณ์การปลูกข้าวไร่ และคุณค่าโภชนาการของสายพันธุ์ข้าวไร่
- ๒.๒) ได้แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง
- ๒.๓) ได้แนวทางในการสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น
- ๒.๔) สร้างความตระหนัก ความภาคภูมิใจให้แก่เกษตรกร
- ๒.๕) เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมือง
- ๒.๖) เป็นแนวทางการศึกษาต่อยอดและการขยายผลเพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวไร่พันธุ์พื้นเมือง

๓) การทบทวนวรรณกรรม แบ่งออกเป็น ๖ ประเด็น คือ

- ๓.๑) ข้าว
- ๓.๒) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)
- ๓.๓) การทดสอบและประเมินคุณภาพด้วยประสาทสัมผัส
- ๓.๔) อาหารและโภชนาการ
- ๓.๕) การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร
- ๓.๖) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔) ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามหลักกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยคัดเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย เกษตรกร ๔๗ ราย

๕) เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

๕.๑) การสังเกต

๕.๒) การสัมภาษณ์

๕.๓) การสนทนากลุ่ม

๖) ขอบเขตของการวิจัย

๖.๑) ขอบเขตพื้นที่ คือ พื้นที่ปลูกข้าวไร้พันธุ์พื้นเมืองในสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบางรูป อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๖.๒) ขอบเขตประชากร เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไร้พันธุ์พื้นเมืองในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลบางรูป อำเภอกงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

๖.๓) ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น ๗ ประเด็น ประกอบด้วยต้นทุนการผลิต วิธีการผลิตข้าวไร้ วิธีการคัดพันธุ์ข้าวไร้ การทดสอบทางประสาทสัมผัส วิเคราะห์คุณค่าโภชนาการของข้าวไร้พันธุ์พื้นเมือง แนวทางการเพิ่มมูลค่าผลผลิต แนวทางการส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP

๗) ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ ดังนี้

๗.๑) บริบทในพื้นที่ศึกษา ประชาชนในตำบลบางรูปส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกยางพารา ๓๗,๓๕๑ ไร่ ปาล์มน้ำมัน ๕,๘๘๔ ไร่ สำหรับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ๔๗ ราย ปลูกข้าวไร้แซมในสวนยางพารา และในสวนปาล์มน้ำมัน ทั้งนี้สามารถปลูกข้าวไร้ได้เป็นระยะเวลา ๓ ปี และ ๒ ปี ตามลำดับ ซึ่งจะปลูกในพื้นที่ของตนเอง ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน มีการขยายพื้นที่การปลูกอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ของการปลูกเพื่อบริโภค และลดรายจ่ายภายในครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับครอบครัวในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และข้าวที่เหลือจากการบริโภคสามารถจำหน่ายเพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

๗.๒) สถานการณ์การผลิตข้าวไร้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไร้ พบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวไร้ในแปลงของตนเอง ๒๖ ราย รวมพื้นที่ ๓๓๔ ไร่ ปลูกในแปลงญาติ ๘ ราย รวมพื้นที่ ๑๐๔ ไร่ และปลูกในแปลงเพื่อนบ้าน ๗ ราย รวมพื้นที่ ๘๗ ไร่ อนาคตเมื่อพืชหลักโตขึ้นเกษตรกรไม่สามารถปลูกข้าวในพื้นที่ของตนเองได้อีก ในอนาคตจึงคาดการณ์ถึงแนวโน้มการปลูกว่าอาจจะปลูกในแปลงของญาติ และเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น

๗.๓) การคัดพันธุ์ข้าวไร้พันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ด้านการคัดพันธุ์ข้าวจากเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยเมล็ดพันธุ์ข้าว จังหวัดนครศรีธรรมราช และเกษตรกรได้สะท้อนความคิดเห็นว่าการคัดพันธุ์ข้าวตามหลักวิชาการมีความยุ่งยากในการแยกแยะสายพันธุ์ เช่น บางสายพันธุ์มีสีข้าวเปลือกเหมือนกัน แต่สีภายในเมล็ดข้าวแตกต่างกัน จึงต้องแกะเปลือกข้าวออก

เพื่อดูสีของเมล็ดข้างใน หากมีปริมาณมากคงไม่สามารถทำได้เพราะถึงอย่างไรก็ปลูกข้าวเพียงเพื่อการบริโภค ในครอบครัวเท่านั้น จากการปฏิบัติการคัดพันธุ์ข้าวไร่ พบว่า เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว และยังไม่ให้ความสำคัญในการคัดพันธุ์ข้าวอย่างจริงจัง มองว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ส่งผลให้เกิดพันธุ์ข้าวปน

๗.๔) การจัดเวทีการเรียนรู้ด้านคุณค่าโภชนาการ มาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรอินทรีย์ และ GAP และกิจกรรมการทดสอบความชอบ

๗.๔.๑) การจัดเวทีให้ความรู้ด้านคุณค่าโภชนาการ และมาตรฐานการผลิตตามระบบเกษตรอินทรีย์ และ GAP โดยทีมวิจัย รวมทั้งการจัดกิจกรรมชิมข้าวเพื่อทดสอบความชอบของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าเกษตรกร และผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีความสนใจต่อการให้ความรู้ทั้งในเรื่องโภชนาการข้าว และมาตรฐานการผลิต

๗.๔.๒) การทดสอบความชอบต่อข้าวไร่น้ำพันธุ์พื้นเมืองทุ่งสук พบว่า จากผู้ใหญ่ทั้งหมด ๒๐ คน ชอบข้าวสังข์หยดไร่น้ำครั้งเดียวมากที่สุด รองลงมา คือ ข้าวสังข์หยดไร่น้ำขาว และข้าวมันปู และเมื่อตรวจวิเคราะห์คุณค่าโภชนาการของข้าวไร่น้ำพันธุ์พื้นเมืองแต่ละสายพันธุ์ พบว่าปริมาณสารโพลีฟีนอลมีมากที่สุดในข้าวพันธุ์ช่อละมุด รองลงมา คือ ดอกพะยอม ข้าว ๔ เดือน และกายเหียง ตามลำดับ โดยมีปริมาณอยู่ในช่วง ๗๐.๕๙ – ๗๔.๑๙ mg GAE/๑๐๐ sample ปริมาณวิตามินอี จากผลการทดลองพบว่าข้าวเหนียวดำเม็ดเล็กมีปริมาณวิตามินอีมากที่สุด คือ ๗๙.๔๔ ไมโครกรัม/กรัม รองลงมา คือ ข้าวดอกพะยอม และช่อไม้ไผ่ ซึ่งมีปริมาณวิตามินอี ๗๒.๙๗ และ ๖๓.๗๑ ไมโครกรัม/กรัม ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการด้านสารต้านอนุมูลอิสระที่ดีที่พบเฉพาะในข้าว พบว่า ข้าวช่อไม้ไผ่ มีปริมาณสารต้านอนุมูลอิสระที่ดีมากที่สุด คือ ๖๒.๐๕ ไมโครกรัม/กรัม และข้าวช่อละมุด ๕๐.๒๒ ไมโครกรัม/กรัม ส่วนการวิเคราะห์ความสามารถในการเป็นสารต้านอนุมูลอิสระของตัวอย่างข้าวที่ส่งวิเคราะห์ พบว่า ข้าวเหนียวพันธุ์ฝอยทอง มี DPPH มากที่สุด คือ ๗๔.๖๑ ไมโครกรัม/กรัม รองลงมา คือ ช่อไม้ไผ่ ๖๗.๒๐ ไมโครกรัม/กรัม ข้าวเหนียวดำเม็ดเล็ก ๕๗.๗๕ ไมโครกรัม/กรัม และข้าวเหลือง ๔๘.๒๑ ไมโครกรัม/กรัม ตามลำดับ สำหรับข้าวพันธุ์อื่น ๆ มี DPPH ไม่แตกต่างกันมากนัก คือ อยู่ในช่วง ๓๑.๑๐ – ๔๑.๙๙ ไมโครกรัม/กรัม ตามลำดับ

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางสาวรุจิ รอดชะ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร : ได้ตั้งคำถามว่าการเพิ่มมูลค่าข้าวไร่ในการวิจัยครั้งนี้ คือการส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (Good agricultural practice: GAP) เป็นหลัก ใช่หรือไม่

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ผู้วิจัย : การเพิ่มมูลค่าในการศึกษานี้มีสองระดับ ได้แก่ ด้านมาตรฐาน เน้นการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร GAP มากกว่าการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพราะพื้นที่ปลูกข้าวอยู่ในสวนยางพาราและปาล์ม น้ำมันที่ยังต้องใส่ปุ๋ย(เคมี) สำหรับการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวในช่วงที่แปลงยางพาราหรือปาล์มยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่ (๒-๓ ปี) เพราะเกษตรกรยังใช้สารเคมีอยู่

นางสาวพรพรรณ ปะทาเส นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ : ได้กล่าวว่า ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าให้มีการปรับพื้นที่ให้สูงขึ้น เพราะอะไร และประเด็นในการศึกษาด้านการเพิ่มมูลค่าข้าวที่ปลูกในพื้นที่ยางและปาล์มน้ำมัน ควรจะเป็นการสร้างแรงจูงใจด้านราคาแต่ปริมาณข้าวที่ได้ไม่มากนัก หากเน้นแค่การผลิตให้เพียงพอเท่านั้นก็น่าจะดีกว่าการขายสู่ท้องตลาด

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน ผู้วิจัย : อธิบายว่าเนื่องจากการปลูกข้าวไร่ในสวนยางพาราหรือสวนปาล์ม มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการปลูก โดยจะปลูกได้เพียง ๒-๓ ปี ซึ่งผู้วิจัยเคยทำแผนการเพาะปลูกข้าวไร่ในพื้นที่ปลูกยางพารา โดยมีรอบการปลูกยางพาราตามอายุยางพาราซึ่งการปลูกใหม่จะขึ้นอยู่กับริมาณยางพารา จึงอาจนำเสนอในมุมมองของการวางแผนการผลิตในพื้นที่อื่น ๆ เป็นช่วงเวลา ๕-๑๐ ปี

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) ในขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอของโครงการผู้เสนอแนะได้มีโอกาสร่วมเป็นต้นคิดในการเสนอโจทย์ของพื้นที่ จากการศึกษาที่ผ่านมาในโครงการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวไร่พื้นเมืองแบบมีส่วนร่วม กรณี เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันในเขตปฏิรูปที่ดินภาคใต้ ซึ่งจะมีแผนของชุมชนที่ทำไว้ก่อนแล้ว พื้นที่ดังกล่าวมีการผลิตที่มีการผลิตเพิ่มขึ้นอยู่แต่มีกลุ่มเกษตรกรอีกกลุ่มที่จังหวัดกระบี่สามารถขายข้าวได้แล้ว จุดประสงค์หลักคือทำเพื่อบริโภคเอง แต่สามารถขายเพื่อเป็นรายได้ในช่วงระหว่างรอยางพารา และมีข้าวที่ปลอดภัยไว้สำหรับบริโภค โดยเน้นปลูกข้าวที่ขอรับประทาน และค้นหาพันธุ์ข้าวดั้งเดิมมา ส่วนพันธุ์ข้าวที่นำเสนอในงานวิจัยเป็นข้าวใหม่จากพื้นที่โดยรอบที่นำมาปลูกในพื้นที่นี้

๒) นอกจากนี้ การเพิ่มมูลค่าข้าวไร่ เป็นโจทย์วิจัยสำคัญอีกข้อหนึ่ง และมีโจทย์ที่จะขับเคลื่อนต่อและต้องการยกระดับข้าวไร่วิธีการอย่างไร แต่ในงานวิจัยครั้งนี้แนะนำให้เสนอผลการศึกษาเพียง การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP เท่านั้น ซึ่งในการศึกษาสามารถทำได้มากกว่านั้น เช่น การขับเคลื่อนในด้านคุณค่าทางโภชนาการ รวมทั้งการแปรรูปข้าวไร่ ทำให้สามารถขายข้าวสารได้มากขึ้น และการสร้างเรื่องราวของสินค้า และผู้วิจัยควรทบทวนเนื้อหาของงานวิจัยจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว และนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอ เพื่อให้ตอบโจทย์ของพื้นที่ เพราะคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว นอกจากนี้ผู้วิจัยควรนำเสนอประเด็นด้านการเพิ่มมูลค่าข้าวไร่ด้วย

๓) ประเด็นด้านพื้นที่ปลูก ถ้าการผลิตข้าวไร่มีศักยภาพทั้งในแง่ของการบริโภคในครัวเรือน และรายได้ ความเป็นไปได้ในการปรับพื้นที่ เพราะในอดีตเกษตรกรไม่กล้าปลูกพืชอาหาร เพราะจะแย่งอาหารพืชหลักเช่น ยางพารา ปาล์ม แต่เกษตรกรจะไปใช้พื้นที่ญาติหรือเพื่อนในการปลูกข้าวไร่แทนเพราะ (ข้าวไร่) ทำการตลาดค่อนข้างยาก พื้นที่เพาะปลูกไม่แน่นอน แต่ถ้าหากมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวไร่ชัดเจนก็สามารถวางแผน(การผลิต/การตลาด) ได้ และถ้าได้ผลดีจริงอาจจะปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อปลูกข้าวไร่ อย่างยั่งยืนได้

๔) ด้านการตลาดกับภาคเอกชน สถานการณ์ด้านการตลาดในพื้นที่พบว่า ผู้รับซื้อภาคเอกชนมีความพร้อมจะรับซื้อข้าวไร่ไปจำหน่ายและทำการตลาด แต่ปัญหาสำคัญคือพื้นที่ผลิตปริมาณการผลิตยังไม่เพียงพอ และปัญหาด้านคุณภาพข้าวจากการปนของข้าวต่างสายพันธุ์ ทั้งนี้ผลวิจัยเบื้องต้นได้สะท้อนคุณค่าและกระตุ้นให้เกษตรกรในชุมชนได้เห็นความสำคัญของการปลูกข้าวไร่

มากขึ้น และหลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว นักวิจัยได้ส่งข้อมูลต่อให้กับทาง ส.ป.ก. นครศรีธรรมราช หรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดในการนำวิจัยไปใช้ได้จริง

๕) การนำเสนอผลงานวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษา ในช่วงที่ผ่านมา อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ได้เขียนบทความเพื่อนำเสนอในการประชุมวิชาการที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น แต่ในขณะนั้นการศึกษายังอยู่ระหว่างการจัดทำผลการวิเคราะห์ จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้วิจัยลองทบทวนการจัดทำรายงานผลการศึกษาและติดต่ออาจารย์เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยอีกช่องทางหนึ่ง โดยเฉพาะการเลือกข้าวสายพันธุ์ที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะแล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อต่อยอดทำการตลาด ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีประโยชน์มากขึ้น

นายวุฒิพงษ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ข้อคิดเห็น ว่างานวิจัยนี้น่าสนใจ เพราะสินค้าที่มีอัตลักษณ์ หรือของป่า มีเรื่องราวที่น่าสนใจเฉพาะ จะมีราคาแพงและขายดี ควรส่งต่อข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปขับเคลื่อนต่อ เช่น สพท. ส.ป.ก. จังหวัด ในภาคใต้ หรือนำเสนอในมุมของสินค้าโอท็อป (OTOP) ซึ่งมีจุดเน้นที่การขายเรื่องราวของสินค้ามากกว่าสินค้าจากการนำเสนอเรื่องราวที่น่าจะขายได้ ทำให้เป็นสินค้าที่น่าสนใจ เช่น ข้าวเล็บนก ที่เป็นชื่อที่มีเสน่ห์ชวนให้ผู้บริโภคซื้อมารับประทาน เพราะสามารถขายได้แพง โดยการขายเรื่องราวของสินค้า (Story) หรือวิถีชีวิต

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : มีประเด็นชักถามเพิ่มเติมดังนี้ เป้าหมายในการศึกษาในงานวิจัยนี้ศึกษาเรื่องอะไร เป็นการส่งเสริมและพัฒนา หรือเป็นการศึกษาเพื่อการนำไปส่งเสริม เพราะมีเรื่องการให้ความรู้และการสาธิต ซึ่งได้ดำเนินการแล้วหรือไม่ ผู้วิจัยควรอธิบายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาว่าดำเนินการอะไรบ้าง เพราะงานวิจัยนี้เป็นไปได้ทั้ง ๒ กรณี ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาคือการเพิ่มมูลค่า แต่ในเอกสารยังขาดข้อเสนอแนะถึงวิธีการ ที่จะทำให้เกิดมูลค่าได้อย่างไร

นายศุภมิตร ศรีวัฒนชัย นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ : ได้ให้ข้อคิดเห็นดังนี้

๑) ด้านการทดสอบความชอบของข้าวในเกษตรกร ยังไม่เห็นกระบวนการทดสอบที่ชัดเจน ซึ่งในกรณีของบริษัทเอกชน กระบวนการทดสอบทางประสาทสัมผัส (Sensorial analysis test) จะมีกระบวนการทดสอบที่ซับซ้อนได้มากกว่านี้ เช่น การทดสอบกลิ่น รสสัมผัส ความนิ่ม จะทดสอบโดยการให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและจะปกปิดชื่อพันธุ์ข้าวเพื่อป้องกันการอคติในการทดสอบ (Bias)

๒) การทดสอบสารต้านอนุมูลอิสระ ได้ทำการทดสอบได้ครบถ้วน แต่ขาดการทดสอบเปรียบเทียบระหว่างข้าวไร่กับข้าวสายพันธุ์หลักที่คนนิยมบริโภค เช่น ข้าวหอมมะลิ ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวควบคุมให้เห็นความแตกต่างด้านคุณค่าสารอาหารได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้จุดเด่นของพันธุ์ข้าวเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

๓) การเพิ่มมูลค่าของข้าว ทีมวิจัยมุ่งเน้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์หรือ GAP แต่สถานการณ์ราคาพืชหลักจะสูงขึ้นทุกวัน และโตขึ้นจนไม่สามารถปลูกข้าวไร่ในสวนยางพาราหรือปาล์มได้ จึงเสนอแนะว่าควรมุ่งเน้นการศึกษาการแปรรูป หรือการส่งเสริมการตลาด ซึ่งทำได้เร็วกว่า

นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล นักวิชาการปฏิบัติการชำนาญการ ผู้วิจัย : กล่าวว่าในการศึกษารั้งนี้ จะใช้การทดสอบความชอบในภาพรวม เพราะผลการทดลองพบว่า การกำหนดระดับ (scale) ในการประเมินที่ ๙ ระดับ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจให้คะแนนยากมาก

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิชาการ โดยแต่งตั้งกรรมการอ่านเล่ม ๓ ราย ดังนี้

๑. นางอาทิตยา พงพรม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน
ในเขตปฏิรูปที่ดิน
๒. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน
๓. นายประดิษฐ์ ใจรังษี	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน

**๔.๔.๓ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ดิน
กรณีศึกษา เขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก**

โดย	นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นายสมเจตน์ บัวดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นางสาวปฐมาภรณ์ ฤชดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นางสาวชนกภัทร พรรณภพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
สำนักวิชาการและแผนงาน

๑) วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑) เพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ดินเพื่อแก้ไขปัญหา และลดการ
ชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน

๑.๒) เพื่อสรุปกระบวนการจัดการอนุรักษ์ดิน เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน
ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ภายใต้มาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๒) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒.๑) สามารถลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินได้

๒.๒) ได้แนวทางในการจัดการอนุรักษ์ดินเพื่อการชะล้างพังทลายของดินภายใต้
มาตรการอนุรักษ์ดิน และน้ำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

๓) การทบทวนวรรณกรรม ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม ๓ ประเด็น คือ แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย
เชิงปฏิบัติการ (Action Plan) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอนุรักษ์ดิน และน้ำร่วมกับชุมชน การอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีทางพืช/กล และการใช้แผนที่
และระบบภูมิศาสตร์เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๔) ขอบเขตการศึกษา มีพื้นที่การศึกษา คือ พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน หมู่ ๘ ตำบลวังนก
แอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีระยะเวลาดำเนินการสำรวจออกแบบ ระหว่าง ปี ๒๕๖๓

๕) ระเบียบวิธีวิจัย มีการเก็บข้อมูล ดังนี้

๕.๑) การเก็บข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม โดย การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบ
กึ่งโครงสร้าง เช่น ประวัติการใช้ที่ดิน การผลิต การใช้ประโยชน์ที่ดิน

๕.๒) การเก็บข้อมูลเชิงเทคนิคการสำรวจดิน ประกอบด้วย ข้อมูลทุติยภูมิ ด้านสารสนเทศภูมิศาสตร์ (ระดับการชะล้างพังทลายของดิน การใช้ที่ดิน ชุดดิน) ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ และข้อมูลทางวิศวกรรม (ปริมาตรการสูญเสียดิน) จัดทำข้อมูลแบบจำลองการออกแบบอนุรักษ์ดิน และน้ำทางวิศวกรรมโดยใช้โปรแกรม Auto Cad

๕.๓) การศึกษาพื้นที่เตรียมการเบื้องต้น เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มย่อยกับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย คัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย โดยวิเคราะห์จากข้อมูลแผนที่สารสนเทศภูมิศาสตร์ การสำรวจสภาพพื้นที่เบื้องต้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในแปลงเป้าหมาย

๖) ผลการศึกษา

แปลงเป้าหมาย ที่ ๑ เลขที่แปลง ๘๕/๕๑๔๒ IV ๖๒๘๖ แปลงยางพารา พบว่า มีพื้นที่ประมาณ ๒๐ ไร่ มีความลาดชันประมาณ ร้อยละ ๑๕ ปลูกยางพารา (พันธุ์ ๖๐๐) เต็มทั้งแปลงตามแนวเขา ระยะปลูกระหว่างต้นประมาณ ๒ – ๓ เมตร เดิมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง (ปี ๒๕๕๖) ได้รับการส่งเสริมจากการยางแห่งประเทศไทย ปริมาณน้ำเฉลี่ย ๓๐๐ – ๕๐๐ กิโลกรัมต่อปี มีการจำหน่ายโดยผ่านกลุ่มวิสาหกิจยางพาราบ้านห้วยไร่สภาพปัญหาที่พบ คือ น้ำไหลผ่านจากด้านบนแปลงเป็นจำนวนมาก เกิดการพัดพของดินจากพื้นที่สูงลงมาสู่พื้นที่ต่ำ เกิดร่องรอยการชะล้างพังทลายตามแนวร่องยางพารากระจายทั่วแปลง ร่องมีความกว้างประมาณ ๒ – ๔ เมตร ความลึกประมาณ ๑ – ๑.๕ เมตร ปัญหาจะรุนแรงขึ้นเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน และมีฝนตกหนัก

แนวทางการแก้ปัญหา มี ๒ ประเด็น คือ (๑) มาตรการทางกล : ทำแนวคันคูเบนน้ำ (ด้านข้างทั้ง ๒ ข้าง) หมายเหตุ พื้นที่ที่เป็นจุดกำเนิดร่องน้ำอยู่ในเขตป่าชุมชนวังนกแอ่นทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ การปลูกยางพาราเต็มแปลงอาจต้องมีการล้อมยางประมาณ ๓ – ๔ แถว (เนื่องจากตัวคันมีขนาด ๔ เมตร คูขนาด ๒ เมตร ต้นยางมีระยะห่างกันประมาณ ๒ – ๓ เมตร) (๒) มาตรการทางพืช : ไม่เหมาะสมเนื่องจากสภาพพื้นที่ดังกล่าวหน้าดินสูญหายค่อนข้างมาก ดินเริ่มเห็นชั้นกรวด การปลูกพืชคลุมดินอาจไม่ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว

แปลงเป้าหมายที่ ๒ เลขที่แปลง ๑๔/๕๑๔ IV ๖๒๖๘ แปลงข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง พื้นที่ประมาณ ๕๐ ไร่ พื้นที่มีลักษณะเป็นเนินหลังเต่า มีความลาดชันประมาณร้อยละ ๖ ปี ๒๕๕๐ ถางป่าไผ่ เพื่อปลูกข้าวโพดและมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๓ ปลูกข้าวโพด (๓๐ไร่) และมันสำปะหลัง (๒๐ไร่)

สภาพปัญหาที่พบ น้ำไหลผ่านมาจากถนน ลัดจากแปลงข้างเคียง ๒ แปลง ไหลผ่านลงสู่ลำน้ำ การชะล้างพังทลายของดินเกิดการกระจายทั่วแปลง ดินถูกชะล้างเกิดร่องน้ำภายในแปลง เสียพื้นที่ในการเพาะปลูก สูญเสียผลผลิต

แนวทางการแก้ปัญหา มี ๒ ประเด็น คือ (๑) มาตรการทางกล : ทำฝายชะลอความเร็วน้ำ ทำบ่อตกตะกอน และบ่อน้ำประจำไร่นา เปลี่ยนวิธีการปรับที่ดินจากการไถตามแนวระดับเป็นการไถขวางแนวระดับ (ร่องน้ำมีความกว้างประมาณ ๒ เมตร หากจะทำฝายจะต้องทำกว้าง ประมาณ ๔ เมตร ส่วนบ่อดักตะกอนหรือบ่อน้ำประจำไร่นา จำเป็นต้องมีการคำนวณ ปริมาณน้ำร่วมด้วย) (๒) มาตรการทางพืช : ปลูกหญ้าแฝกขวางแนวระดับ

สรุปผลการคัดเลือกพื้นที่ ในแปลงเป้าหมายแปลงที่ ๑ การตรวจสอบแผนที่แนวเขตพบข้อจำกัดด้านสิทธิการถือครอง เนื่องจากจุดที่เหมาะสมต่อการจัดระบบด้วยคันดินเบนน้ำเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงไม่สามารถดำเนินการขุดดินและดำเนินการอื่น ๆ ได้ ทำให้แปลงเป้าหมายแปลงที่ ๑ มีข้อจำกัดด้านกฎหมาย

ทั้งนี้ การจัดระบบคันดินเบนน้ำต้องได้รับความยินยอมจากเกษตรกรเจ้าของแปลงในการโค่นต้นยาง อาจส่งผลกระทบต่อการค้ารังสีของเกษตรกรได้ จึงเห็นควรปรับลดขอบเขตพื้นที่แปลงเป้าหมาย โดยเหลือพื้นที่ดำเนินการเป็นแปลงที่ ๒

การดำเนินงานในขั้นต่อไป ประกอบด้วย (๑) ดำเนินการสำรวจออกแบบ ฝ่ายชลประทาน ชั่วคราว เพื่อเป็น แนวทางการลดการชะล้างพังทลายของดินด้วยวิธีทางกล ร่วมกับสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน (๒) การศึกษาผลกระทบการตื่นเงินของแหล่งน้ำ จากการทับถมของตะกอนดินต่อแปลงอื่น ๆ ตามบริเวณเส้นลำน้ำ และพิจารณาผลประโยชน์ที่ได้รับเชิงพื้นที่หลังจากดำเนินโครงการ (๓) ประสานงานสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อจัดทำแผนงานสนับสนุนการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

นางอาทิตย์ยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ให้ความคิดเห็นในประเด็น ดังต่อไปนี้

๑) หัวข้อเรื่องวิจัยยังไม่ค่อยสอดคล้องกับเนื้อหา ควรเปลี่ยนเป็น ‘การประยุกต์ใช้ความรู้’ นอกจากนี้ วิธีการหรือความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้นั้นเป็นหลักทั่วไปที่จะนำไปแก้ปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของดินที่มีอยู่ ดังที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำขึ้น จึงยังไม่มีเฉพาะพอที่จะใช้เป็นหัวข้อ

๒) กรอบแนวคิดในบทที่ ๒ ผู้วิจัยสามารถเพิ่มประเด็นตัวแปรในแต่ละกรอบได้ กรอบแนวคิดตามที่ได้นำเสนอมานั้นเป็นกรอบแนวคิดกึ่งขั้นตอน จึงควรเขียนบรรยายอธิบายกรอบแนวคิดเพิ่มเติม เพื่อแสดงให้เห็นถึงโจทย์ในการศึกษา ตัวแปรที่สำคัญ และเป้าหมายที่มุ่งหวังให้ชัดเจน

๓) ในบทที่ ๓ ควรเขียนองค์ประกอบเพิ่มเติม ทบทวนหัวข้อให้ครบถ้วน โดยเฉพาะในเรื่องระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ

๔) ในบทที่ ๔ ถ้าหากแปลงเป้าหมายแปลงที่ ๑ ไม่สามารถดำเนินการได้ อาจจะต้องหากรณีศึกษาเพิ่ม แต่หากหากรณีศึกษาอื่นไม่ได้ และจะศึกษาเพียงหนึ่งแปลง ผู้วิจัยต้องมีข้อมูลในเชิงลึกและละเอียดมากพอ ส่วนแผนปฏิบัติการนั้นสามารถแยกออกจากบทได้

๕) กระบวนการปฏิบัติงานในพื้นที่และการเก็บข้อมูลนั้น เป็นกระบวนการที่ดำเนินการทั้งชุมชนหรือดำเนินการเพียงแปลงเป้าหมายแปลงเดียว ถ้าหากทางจังหวัดเข้ามาร่วมศึกษา ดำเนินการต่อเนื่อง และยังมีเป้าหมายร่วมกัน ก็จะสามารถดำเนินการต่อได้ดี

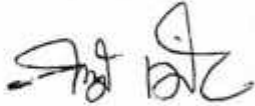
นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. : ได้ให้ความคิดเห็นว่า งานวิจัยนี้เป็นงานที่ยาก เกษตรกรอาจจะไม่ต้องการเข้าร่วม เนื่องจากอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบการเพาะปลูก ดังนั้น ผู้วิจัยควรศึกษาเพิ่มเติมว่า ส.ป.ก. จะมีวิธีการหรือทางเลือกอื่นใดที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและง่าย ที่สามารถดำเนินการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกรได้

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน: ได้ให้ความคิดเห็นว่า ผู้วิจัยควรศึกษาความเชื่อมโยงและผลกระทบในพื้นที่ศึกษา หมู่ที่ ๘ ในภาพรวมเพิ่มเติม

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินการต่อ และปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการให้ข้อเสนอแนะ

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๒๕ น.

(นางสาวเกียร ม่าทอง)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นายประเสริฐ กองสง)

ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(นายประติษฐ์ ใจรังษี)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน